

FOAIE ILUSTRATĂ PENTRU FAMILIE
APARE DE DOUĂ ORI PE LUNĂ

FAMILIA LUÎ MIHAIÛ-VITEAZUL

II

După ce și-a trimis feciorul în Ardeal, Mihaiû-Vodă a pornit la vale, ca să dea pept cu Ian Zamoischi și

La 20 Octomvrie, pe înserate, ea sosește în lagărul lui Moise Székely, care se afla în strimtoarea Buzelui. Ziua următoare ea sosește în lagărul lui Ștefan Csáky la Lecsfalu, și fiind obosită de drum, rămâne aici o ți,

BULEVARDUL DIN BUCUREȘTI

cu Ieremie-Vodă Movilă, care înaintaseră până spre Ploiești.

Încă la 16 Octomvrie 1600 se încep hărțuielile, și două zile în urmă pleacă și Doamna Stanca în Ardeal.

ca să odihnească. Ast-fel abia la 23 Octomvrie sosește în lagărul de la Illye-varos, ca să treacă spre Brașov.

«Ađi,—raportează David Ungnad Impăratului,—a trecut soția lui Mihaiû-Vodă cu nouă trăsuri și cu multe

alte care pe lângă lagărul de aici și s'a arătat umilită (diemuetig) și modestă față cu cei ce au eșit, ca s'o vadă. Era singură și îmbrăcată în o blană de damasc roșu căptușită cu samur, iar în fața ei ședea o femeie bătrână. Avea la trei trăsură opt-spre-dece cai admirabil de frumoși.»

În vremea aceasta soțul ei suferise o grea înfrângere pe Teleajen, lângă Bucov, unde ținuse timp de două zile, la 19 și 20 Octombrie, piept cu Polonesii și cu Moldovenii.

«Două zile de-a rândul am ținut norocos pept cu Polonesii,—dăce Mihaiu-Vodă într'o dare de seamă adresată Impăratului Rudolf II. (Hurm. V. IV. p. I. pag. 236). —De oare-ce însă din o parte mă strimtorau Polonesii, din alta'mă steteau în față Turcii înarmați, iar din a treia parte, adecă din Ardeal, pe care îi socoteam amici, iar nu dușmani, a năvălit în Muntenia Moise Székely, căpetenia oștirii lui Sigismund Báthory, ne măi putend spera ajutorul ce mi se promisese din Ardeal și fiind încungiurat de atât de deosebiți și de încruntați dușmani, am fost nevoit să mă retrag de a lungul munților spre Craiova și să mă feresc de ferocitatea Polonesilor, după ce atât de des am implorat ajutorul Ardelenilor și nu am putut să-l obțin. Le-am adus aminte paturile, scrisorile de credință și obligamentele, pe care le-au luat asupra lor, dar de geaba măi-am pierdut silințele, căci erau conjurați să mă peardă. Ajuns în aceste atât de mari primejdii, n'am știut să gădesc alt remediū decât să scap la Majestatea Voastră, căruia tot-d'a-una măi-am fost credincios, ca să fiū pârtaș de bună-voința aceluia, pe care l'am urmat tot-d'a-una cu devotament. În drumul acesta, avend în coaste pe Turci, în frunte cu Beiu de Nicopoli și cu cel de Vidin, care trecuseră Dunărea, ca să le vie într'ajutor Polonesilor, am trimis înainte pe Banul Craiovei, ca să-ī abată pe dușmani... Invingend aceste greutăți, am rēsbīt drept spre Majestatea Voastră nu cu multă oaste peste teritoriile Majestății Voastre și peste Ardeal, unde Majestatea Voastră veți fi bine-voit a înțelege la ce fel de calamități, injurii și insurecțiuni am fost expus. În multe locuri au dat năvală asupra oștirii mele și au ucis-o fără de nici o considerațiune. Din cetatea Devei, în Ardeal, au îndreptat tunurile asupra mea, și mulți dintre ai mei au cădūt și prin asemenea calamități nu într'un singur loc din Ardeal am trecut. Nemulțimiți cu aceasta, Ardelenii au trimis la Baia de Criș scrisori, prin care au poruncit cu asprime, ca poporul să se ridice asupra mea. Afară de aceasta, mău urmărit oștirile de la Lipova și de la Ineu, dar, fiind prea puțin, n'au îndrăznit să dea năvală asupra oamenilor mei. Străbătend prin ast-fel de calamități, am sosit la Majestatea Voastră gol, despuiat de toate averile mele. Intreaga mea vistierie, mărgăritarele prețioase, de care aveam multe, lucrurile de argint și de aur, vestimintele nu de desprețuit, numeroșii cai, care nu erau de mic preț, în sfirșit, tot ceea ce am avut în stăpânirea mea, am pierdut din cauza credinței mele către Majes-

tatea Voastră, și perđend odată acele lucruri, pe care le-am agonisit cu mare osteneală și multă sudoare, nu măi știū în cotro să mă întorc. Din cauza extremei strimtorări n'ași fi putut să măi urmez nici drumul, dacă n'ași fi fost ajutat de alții.»

De la Bucov dar, Mihaiu-Vodă s'a retras cu rămășițele oștirii sale, vre-o trei mii de oameni, măi ales Cazaci și Sērbi, spre Curtea de Argeș. Aici s'a despărțit de muma-sa și de fiica-sa Florica, care a trecut pe la Turnu-Roșu în Ardeal, ca să meargă la muma și la frațele ei.

De la Curtea de Argeș, Mihaiu-Vodă a trecut prin partea de sus a Olteniei. Strimtorat de Turci, el a intrat apoi după toată probabilitatea prin trecătoarea de la Vulcan în Ardeal și ast-fel, coborând pe Streiu la vale, a trecut pe lângă Deva Murēșul și a ajuns la Baia de Criș.

După informațiunile primite de comisarii împărătesci din Ardeal, el a trecut spre Caransebeș și Lugos. Nu măi încape însă nici o îndoială, că pe la Lugos n'a fost; chiar dac' ar fi ajuns dar la Caransebeș, a apucat de aici drumul spre Hațeg.

La 6 Decemvrie, el vestește de la Halmaj pe Paul Nyáry, că va sosi la Beinși. De la Beinși trece la Oradea-mare, unde lăsă oștirea lui, și la 12 Decemvrie vestește pe Impăratul Rudolf II, că e pe drum spre Praga.

La 14 Decembrie se află la Dobrițin și abia la 12 Ianuarie 1601 e sosit la Viena. Ast-fel el a petrecut pe drum aproape trei luni de zile.

În timpul acesta doamna Stanca a fost internată dimpreună cu copiii ei la Gelău, unde situațiunea ei a fost din ce în ce măi grea.

Indată ce scirea despre retragerea spre apus a lui Mihaiu-Vodă a sosit în Ardeal, nobilimea ungară a început să vorbească măi pe față despre ridicarea în scaun a lui Sigismund Báthory și să strimtozeze din ce în ce măi tare pe Basta și pe Comisarii împărătesci.

În același timp Ian Zamoischi cere extradarea soției și a fiului lui Mihaiu-Vodă; însă Basta și Comisarii răspund, că aceasta numai în virtutea unui ordin primit de la Impăratul ar pute s'o facă.

La curtea din Praga dispozițiunile nu erau însă de loc ast-fel, ca Impăratul să poată da un asemenea ordin.

În cūda tuturor uneltirilor făcute de Basta, de Comisarii amăgiți de dēnsul și de agenții nobilimii, curtea avea încredere în Mihaiu-Vodă, și la 16 Decemvrie, adecă două zile după sosirea lui Mihaiu-Vodă la Dobrițin, Impăratul Rudolf II, care nu primise încă știre despre cele petrecute la Bucov, stăruie într'un rescript adresat staturilor din Ardeal, să i se dea lui Mihaiu-Vodă ajutorul cerut.

«Noi, dăce el (Hurm. V. IV. P. I. pag. 209),—o dorim aceasta cu atât măi virtos, și vă punem în vedere, ca în lucrul acesta să nu vă gândiți atât la Mihaiu el însuși, și la ofensa, pe care v'a făcut-o, cât la salutea voastră și acelor ce se țin de voi, și să vă arătați măi grabiți a le da ajutor acelora, care îl cer contra dușmanilor împărăției.»

Mihaiu-Voda a fost dar primit cu brațele deschise la Viena, și nobilimea știa, că așa are să fie. Ea a trimis deci la Viena și la Praga o deputațiune, ca să indispuină curtea față cu Mihaiu-Voda și să facă, prin amenințări, presiune asupra Impăratului, care era om mărginit și slab de ânger. Deputațiunea aceasta sosise la Viena mai 'nainte de Mihaiu-Voda și se afla la Praga, când el a sosit la Viena. Indată dar ce sosește la Viena, Mihaiu-Voda roagă prin o scrisoare de la 12 Ianuarie 1601 pe Carol Magnu să facă tot ceea ce-î stă prin putințe, ca Impăratul să nu le dea deputaților Ardeleni răspuns mai 'nainte de a fi vorbit cu dânsul.

In acea-și di el îi adresează și Impăratului o scrisoare, în care dice, între altele :

«Și de oare-ce am dat Ardelenilor, drept ostateci pentru statornica mea credință, pe *soția mea*, pe *fiul meu* și pe *fica mea*, și precum aud, viața lor se află între Ardeleni în pericol, mă rog cu umilință să bine-voiți Sacratissima Voastră Majestate, a purta de grijă pentru salutea și rămânerea lor în viață, și să porunciți cu asprime d-lui Basta să-î elibereze din mânilor Ardeleanilor și să-î trimită sub bună pază la Cașovia, ori în orî-șicare alt loc de sub stăpânirea Majestății Voastre, cum veți crede Majestatea Voastră mai bine.»

Intr'o altă scrisoare el cere, ca să i se înapoieze caii de trăsură a nevestei sale și caii de călărie ai feciorului său, precum și alți cai de trăsură ori de șea, care au fost risipiți prin deosebite castele, și ca soția sa să poată veni nesupărată cu toată curtea ei în Ungaria.

Consiliul împărațesc face la 5 Fevruarie propunerea să fie împlinite toate cererile lui Mihaiu-Voda și să i se trimită lui Basta un ordin în acest înțeles. Acum însă Impăratul și consilierii lui nu mai puteau să dispună nimic în Ardeal.

Nobilimea trimisese deputațiunea la Impăratul numai pentru-ca să câștige timp, și pe când Mihaiu-Voda petrecea la Viena, în Ardeal se făceau pregătirile pentru ridicarea în scaun a lui Sigismund Báthory.

De oare-ce Regele Poloniei, încurcat atât cu Cazacii, cât și cu Moscoviții, se ferea de un conflict cu Rudolf II, cancelarul Ian Zamoischi n'a îndrăznit să intre cu Sigismund Báthory în Ardeal, ci s'a retras după ce, în înțelegere cu Poarta, a ridicat pe Simeon-Voda Movilă în scaunul Munteniei, și Sigismund Báthory a fost nevoit să se întoarcă și el în Polonia. Nobilimea l'a ales cu toate aceste Voivod al Ardealului și a silit pe Basta și pe Comisarii împărațesci să se retragă la Sătmar.

La 10 Fevruarie, aproape o lună de zile după sosirea sa la Viena, Mihaiu Viteazul adresează dar împăratului o scrisoare, prin care-î împărtășește, că a primit scrisoare de la familia sa, care l'a vestit despre cele petrecute.

«De oare-ce, — urmează el, — din cauza inimilor celor din Ardeal, care tot-d'a-una năzuiesc spre lucruri noi, toate sunt nesigure, mă tem, Sacratissima Maiestate, pentru familia mea, care ea singură 'mă-a mai rămas, după ce am pierdut toate pentru fidelitatea mea. Rog

deci pe Sacratissima Voastră Maiestate, să poruncească grațios, pentru-ca nu cum-va nenorocita mea familie, care e nevinovată, să cadă în extremă primejdie, ca vre-unul dintre fideli Săi, care se află la hotarele Ardealului, să ia cât mai curând măsuri pentru aducerea familiei mele în ținuturile supuse Majestății Voastre. Dacă se va fi dat pe față c'am păcătuit ce-va față cu Majestatea Voastră, Vă închin de aici în înainte viața mea, numai ca mult iubitele mele zăloage, care sunt cele mai nevinovate, să fie scăpate de robie și de frica, în care se află în ceasul acesta.»

In același timp el le scrie căpitanilor săi rămași pe la Oradea și Beinși să facă tot ceea ce omenește e cu putință, ca să-î scape familia din Gelău.

Incercările se fac, dar nu reușesc și ast-fel rezultatul lor e, că Doamna Stanca și copiii ei sunt păziți cu mai multă strășnicie.

Ast-fel Bartolomeu Somogy, un om de încredere, îi scrie lui Mihaiu-Voda la 23 Martie din Beinși : «Cât pentru familia Măriei Tale, voi trimite și acolo mâne dimineață un răvaș, dar atât M. S. Pătrașcu-Voda, cât și cei-alți se află în bună sănătate. *Cât pentru celelalte lucruri, voi purta de grijă așa, că dacă dracii nu sunt la mijloc, îi voi aduce aici afară.*»

«Pot să mai scriu Măriei Tale, că acum a sosit de la Poartă solul Impăratului în cursul adunării, și a cerut Impăratul pe Pătrașcu-Voda, Ineul și Lipova, dar nu le-au dat și nici nu le vor da nici într'un chip, fiind-că, viind Măria Ta aici, vor să-și câștige pacea prin Pătrașcu-Voda.»

Un alt om de încredere, Nicolae Senyey, îi scrie la 28 Martie :

«Zău ași fi dorit să umblu în treaba, cu care m'ai însărcinat Măria Ta, ca să aduc pe Pătrașcu-Voda din Gelău, dar după ce m'am întors de la Măria Ta, aceasta nu era cu putință nici pentru mine, nici pentru altul, ca să aducem aici pe Măria Sa, fiind-că se află sub mare pază ; îndată ce ai venit Măria Ta aici pe pământul nostru, după aceea nici nu-î mai dedeau voie să iasă să se joace...»

Iar alt om de încredere, Nicolae Zolyomi, îl vestește la 29 Martie, că Sigismund Báthory a intrat din Polonia în Ardeal cu Polonesii și cu Moldovenii și că Doamna și Pătrașcu-Voda au fost ori vor fi în curând mutați la Făgăraș

Nobilimea considera deci familia lui Mihaiu-Voda drept obiect de compensațiune și o ținea sub bună pază. Simțind apoi, că oamenii de credință ai lui Mihaiu-Voda unblă s'o scape, au voit s'o mute, însă nu la Făgăraș, ci la loc mai sigur, în castelul de la Gurghiu, tocmai în nordul Ardealului.

In vremea aceasta Mihaiu-Voda pleacă de la Viena la Praga, se întâlnește cu Impăratul Rudolf II, și pune la cale o nouă acțiune pentru recucerirea celor trei țări. Asigurându-i-se subvențiunile cuvenite, el încă în Martie însărcinează pe oamenii lui de credință să-î adune mercenari la Oradea mare, și la sfârșitul lunii

„Vatra“.

Tulia trece peste cadavrul tatălui ei

Tip. „Gutenberg“, Bucuresci.

Aprilie el pleacă din Viena, ca să se pună ear în fruntea oștirii.

Mihaiu-Vodă a avut prima audiență la Impăratul Rudolf II, la 1 Martie, iar la 18 Martie el s'a întors la Viena, ca să ia subvențiunea ce i se acordase pentru întreținerea unei oștiri de 15 mii oameni. Două zile în urmă, la 20 Martie, sosește și Sigismund Báthory la Bistrița, și de aici înainte situațiunea e lămurită și succesul atiră de la grăbirea, cu care se fac pregătirile. Cu toate acestea o lună de zile în urmă, la 18 Aprilie, Mihaiu-Vodă se află încă tot la Viena și abia în primele zile ale lunii Mai el sosește la Cașovia, unde se întâlnește cu Ferrante Gonzaga și cu Basta, ca să stabilească planul de acțiune și apoi să organizeze cetele ce aleargă din toate părțile sub steagurile lui.

Ast-fel nobilimea și Sigismund Báthory, având timp de pregătire, adună 25 până la 30 mii oameni, și la începutul lunii Iulie, Sigismund Báthory ese în fruntea acestei oștiri în Sălagiu și tăbărește la Șimleu, ca să fie mai aproape de Turci și să tragă în partea sa pe haiducii de la Tisa. Basta pleacă dar și el de la Sătmar cu vre-o dece mii de oameni și se întâlnește la 7 Iulie lângă Majteny cu Mihaiu-Vodă, care adunase la Dobritin vre-o șapte mii de oameni.

Deși avea oștire mai mare, Sigismund Báthory nu s'a putut susține la Șimleu, ci s'a retras încetul cu încetul spre trecătoarea de la Ciucea. Ast-fel, strîmtoat în cele din urmă la Goroslău, e nevoit să primească la 3 August lupta, în care perde 15 mii de oameni, 40 de tunuri și peste o sută de steaguri.

După lupta de la Goroslău, Sigismund Báthory se retrage spre hotarele Poloniei, iar Mihaiu-Vodă intră în Ardeal dimpreună cu Basta, trece prin Cluj, unde este primit cu porțile deschise, apoi înaintează spre Turda, unde e omorît fără ca să i fi revădut familia, care rămâne timp îndelungat uitată.

Abia în Octombrie 1602 Pătrașcu-Vodă adresează Impăratului următoarea petițiune:

«Eū Pătrașcu-Vodă, fiul lui Mihaiu-Vodă, rog prin această suplică a mea umilit pe Majestatea Voastră cesaree, că voind, pe când trăia, sërmanul meu tată să mă trimită la curtea Majestății Voastre cesaree, după ce m'a trimis până la Cluj, Ardelenii m'a făcut prinsonier și m'a făcut rob și m'a trimis într'un castel, care se chiamă Gelău (Giaslo), timp de două ani. In care a mea

robie eū și sërmana mea mamă am rugat pe a tot puternicul Dumneđeū, ca recucerind Majestatea Voastră Ardealul, să fim eliberați și sërmanii de noi din robie; și după ce Domnul Dumneđeū a conces sfinta sa grație, că Majestatea Voastră ați recucerit Ardealul, să fiu eliberat și eū cu sërmana mea mamă: de aceea mă rog pe iubirea lui Dumneđeū să-mi acorde Majestatea Voastră grația de a pute veni la Curtea Majestății Voastre, și să sărut picioarele Majestății Voastre, să trăiesc și să mor în rîndul celor mai mici servitori ai Majestății Voastre cesaree. Rog de asemenea *din nou* pe Majestatea Voastră cesaree să bine-voiască a ordona Il. Domn Basta să-mi înapoeze efectele (robbe), pe care le-aū lăsat tatăl meu și muma mea, și cu acele efecte voi veni la Majestatea Voastră:» (Hurm. V. IV. P. I. pag. 328).

In suplica aceasta nu mai e vorba și de Florica.

Drept răspuns la această suplică, Impăratul cere într'un rescript de la 10 Octombrie 1602, părerea lui Basta, care se afla atunci în negoțierii cu Sigismund Báthory și cu nobilimea. Ear la 31 Decemvrie vestește pe Archiducele Matheiū, că nu crede d'ocamdată de cuviință să plece Doamna Stanca cu fiul ei din Ardeal.

Abia pe la începutul anului 1604 Pătrașcu-Vodă scapă din robie: acum însă el a rămas singur singurel.

«Aflându-se bunica-mea, muma rēposatului meu tată, călugăriță într'una din mănăstirile din Valachia,—îi scrie el Impăratului,—și primind știre despre nevoile și marile mele strîmtorii, după moartea prea sërmane mele mume, a hotărit numita mea bunică să trimită la mine pe unul din servitorii mei cu oare-care cimitare împodobite cu petri scumpe, cu oare-care furnimente de căi împodobite cu petri scumpe, cu câte-va tave de argint, cu o blană de samur și cu alte prețioase, pentru ca să mă folosesc de dișele efecte în nevoile mele. Care servitor al meu plecând de aici în toată siguritatea și cu bună pază până aproape de *Tarnono*, aū năvălit asupra lui în drumul de țară soldați valoni din compania Ragn Grof și l'aū prădat spre totala mea ruină. (Ibid. 402).

Tiner de vre-o nouē-spre-dece ani, Nicolae-Vodă Pătrașcu stă decii singur în lume și despuiat de toate averile, pe care le adunaseră părinții lui, ba până chiar și de rămășițele primite de la bunică-sa.

(Va urma).

I. SLAVICI.

EPIGRAME

UNUI POET

*Tu cânți stricăciunea, ce zace în bani,
In toate poemele tale,
Și-apoi când sunt gata, tu fugi la librar
Să-ți dee pe ele parale.*

ACELUIAȘI

*Mai rugat să-ți ved lucrarea
Și s'o critic, mai pe scurt —
Critica mea cea mai scurtă
Este-atâta numai: furt!*

S. PUȘCARIU.

FATA CEA LENEȘĂ

I

A fost odată ca nici odată.

A fost odată într'un sat un țeran și o țerancă, oameni chiaburi, cu vite și hambare multe, care nu mai știa unde să pue banii de bogați ce erau. Bogați erau acești oameni în bani și vite, dar în copii erau foarte săraci. Nu era cine să le moștenească atâta sumedenie de stare, de cât numai o singură fată, pe care o iubeau ca pe ochii din cap. Tatăl o iubea, dar cum iubește ori-ce părinte pe copilul său, însă mamă-sa prea o iubea și o răsfăța din cale afară. O ținea numai în puț, n'o lăsa să pue mâna pe nimic și nu i da răgaz nici să se miște. De colo până colo, de frică să nu ostenească; o ținea cum dice Românul, în palme, îi făcea toate voile, o răsfăța cu prisosință și îi îndeplinea până și nazurile și nebunile copilărești, din care pricină fata, făcându-se mare, ajunsese să fie o leneșă și o risgiiată de nu i mai intra nimeni în voe. Mă-sa îngăduia tot, suferea tot, răbda toate nazurile și prostiele ei și îi făcea tot ce i porunce, până când în cele din urmă fata ajunsese așa de tembelă, în cât nu mai vrea nici să se miște din loc, ca să meargă la masă, ori să plece afară din casă ca s'o bată un vînt. Cât despre lucru, despre furcă, drugă și alte roboteli prin casă, nu era nici pomeneală.

Tată-său, ca bărbat care vedea ceva mai departe de cât lungul nasului, dișe odată, dișe de două ori, dișe de mai multe ori nevăstă-sei, ca să își bage mințile în cap, că ce făcea, nu făcea bine, că învăța pe fie-sa să se facă o netrebnică și jumătate și că ar face bine s'o pue să învețe și ea cum să țină casa, că s'a apropiat vremea, când trebuie s'o mărite. Dar de geaba toate! Muerea îi tăia vorba numai de cât și începea să i strige:

— Ce e? să 'mî omori copilă, singurul odor ce 'mî a dăruit D-zeu, puind'o la muncă și la roboată, ca să se îmbolnăvească și să n'am parte de ea? Odată cu capul nu am de gând să fac una ca asta. Slavă Domnului, avem destulă stare, ca să i dăm zestre, și cu bani găsește ea destule mîni care să muncească pentru dînsa. Las'o în pace, mititica, și nu mai avea nici o grije, căci frumoasă e, drăgălașe e, bogată e: o să se bată tinerii pe ea pe capete.

Bărbatul, ca să scape de hâr-mîr, tăcea și lăsă pe muere să facă ce-o vrea, dar în scurtă vreme avu prilejul de a i părea rău, că fusese atât de slab și se lăsase a fi stăpănit de muere. Ce-i drept, fata cu cât trecea vremea și se mărea, cu atât se făcea mai mîndră, mai arătoasă, mai cu vino încoa; era frumoasă de pica și pace bună, dar ce i faci păcatului? că cusurul ce avea întrecea cu mult darurile cu care o înzestraseră firea! Cu cât trecea vremea și i se îmulțeau frumusețile chipului, cu atât i se mărea pustia de lene, care o stăpânea! și cu atât acest cusur ticălos o făcea să dea de toate pocinoagele și de toate rușinile. Ea nu muncea, ea nu lucra, ea nu se mișca de colo până colo, că nu i plăcea nimic din cele ce plăceau fetelor, nici găteala, nici plimbarea, nici hora, căci pentru toate astea trebuia să și dea trupul la nițică trudă, căci îi era silă să umble singură pe piciorușele ei, de și era mare, grasă

și voinică ca un munte. Așa că mamă-sa se milostivea s'o miște, mamă-sa, săraca, o da dimineața jos din pat și o ducea în brațe; ei nu i plăcea să și trudească trupul de loc, ba când vrea să se miște de colo până colo trebuia să cheme pe mamă-sa ca s'o ducă în brațe ca pe un copil ori și unde vrea, pe vatră lângă foc când era frig, pe prispă afară când era cald, ori la masă, când îi era somn în pat, în culcușul său, când ostenea d'atâta de mare trudă; iar dacă se întempla ca, mamă-sa să nu fie acolo, ori să n'o audă, acolo o ținea D-zeu cine știe cât și suferea ori și ce, dar din loc nu se mișca.

Tată-său, când se făcuse ea fată mare de măritat, îi făcuse biet haine mîndre și arătoase, cu care să iasă la horă spre a și găsi și ea norocirea, dar cu cine s'o scotă la cale, cu leneșă leneșelor? Nici pomeneală nu fu de înduplecare. Se încercă odată chiar mamă-sa ca s'o înduplece, începu să i zugrăvească frumusețile petrecerilor la horă, mîndrețea flăcăilor ce se adunau acolo, plăcerea ce simte o fată când joacă alături de un tîner chipeș, și voinic, dar și ai găsit pe cine să aducă la prochimen! La toate acestea răspundea în tot-d'a-una:

— Lasă că e mai bine a casă pe vatră!

Tată-său vedînd că lucrurile mergeau din di în di mai spre rău, vru să întorcă foaia și s'o ia mai cu zorul, adică mai cu rîsteală, mai cu *dojeana părintească*, ca să îndrepteze pe fie-sa pe calea cea bună, dar și ai găsit s'o scoată la cale cu muieră lui! Pe semne în casă la el cânta găina, iar nu cocoșul; își aprinse, săracul, paie în cap de nu le mai putură stinge gârlele toate, în cât bietul om, ca să scape de belea, fu nevoit să și lase muerea și se duse în plata Domnului, să și vadă de alte treburi.

II

Vestea despre frumusețea și bogăția fetei moșului celui bogat se lăți în tot satul și prin satele vecine cale de nouă poște, cu toate că fata nu eșise nici odată la horă, începură să vie de pretutindeni tineri de împețit dar fie-care cum venea tot așa de iute se ducea, căci îndată ce o zăreau tinerii stînd tolănită ca o plăcintă pe vatră și strigînd pe mamă-sa, ca s'o miște din loc, numai de cât își lua toți ochii de pe ea și fugeau săracii, de mâncau pămîntul, ca să scape de o așa pacoste trîndavă. Ați veni unul, mîne veni altul, poimîne ear altul, veneau tinerii îmbulzindu-se, că de, banul e ochiul dracului, dar cum veneau tot așa se și duceau, că prea era trudă săraca, și cum plecau dau sfoară în țară și spuneau cu gura d'un cot toate câte veduseră și audiseră,

Aste vesti, care se împrăștia mereu și mereu erau purtate din gură în gură, făcură ca cu vremea să se mai astîmpere și chiar să înceteze venirea tinerilor, până ce într'o di chiaburul nostru se găsi cu casa pustie și cu piatra în casă. În vîrurile de la început el cam făcuse nazuri, alegea pe fruntaș dintre fruntași și nu prea și desfăcea bărele pungei cu prea multă grabă, dar vedînd și vedînd că nu era de codit și că tinerii fugeau și nu se mai întorceau, începu s'o mai slăbească, să se arate mai

puțin hain, să nu mai aleagă, ci să se mulțumească și cu ce i o cădea la voia întâmplării, dar de geaba, că nici tinerii mai d'a doua mână nu mai vrură să i ia sluta din vatră; în cele din urmă bietul tată începu a și arunca ochii chiar spre nevoiași, spre aceia ce erau puși pe goană de fetele cele sêrace și urite; începu a se arată mult mai darnic, ca ânteu, dar iți-ai găsit să mai pui mâna pe vênat; fiică-sa cu lenea ei era în stare să pue pe goană chiar pe tinerii cei mai oropsiți și ponosiți. Bietul tată era cătrănit de necaz și chiar mumă-sa, cu toate că nu se arata față cu bărbatu-său, începu să i pară rău de ceea ce făcuse.

Intr'o ți, tocmai când pierduse ori-ce nădejde de a vedea pe fiica lor cu pirostriile pe cap, bieții părinți se pomeniră în casă cu al de moș Câtea, om vestit de bogat, care locuia în capătul cel-alt al județului cale de vr'o trei poște; El a venit cu nevastă-sa și cu feciorul lor care era numai unul la părinți, cu vorbă de împețit pentru fata lor. Oamenii erau uluiți, căci nu știaș nici ce să facă, nici ce să creadă, ei creșură la început că asemenea oameni au venit în casa lor numai ca să și rișă de dênșii, dar în scurtă vreme se încredinșară, că nu stău lucrurile ast-fel și că de bună seamă oamenii au venit după împețit. Pe bietul tată nu l mai încăpea pielea de bucurie, și mumă-sa murea și învia de veselă ce era.

Veți că, el, Câtea și cu fiul său se înțeleseseră din vorbă mai înainte d'a pleca spre leneșea noastră, și băiatul spusese lămurit și fără de ocoluri lui al de tată-său și la alde mumă-sa, că el iubea și pace bună pe leneșea, și vrea s'o ia de nevastă ori-cum era, că era drăguță s'o sorbi într'o lingură de apă, și el se simșea în stare cu binele să facă din ea o femeie ca toate femeile. El ceru numai să l lase pe el stăpân de capul lui, ca să facă ori-ce o vrea, și să l asculte să facă și ei din fir până în ață ori-ce o ăce el. Părinții lui primiră pentru că l iubeau ca ochii din cap, și plecară spre partea locului.

Câtea cum intră în casa unchiașului și vedu pe lie-sa, nu se uită cum sta ea ghemuită pe vatră ca un țop, nici băgă de seamă că ea nici nu vorbea, nici se mișca, nici dulceață nu aducea ca alte fete la mosafiri, ci numai cășca și se întindea, nu vrea să vadă, că în locu-i numai mumă-sa făcea treabă, și de toate îngrijea, ci se uită numai la chipul ei care lucea ca un soare de primăvară pe un cer albastru ca perozeaua; tot ast-fel făcu și nevastă-sa și fiu-său și cu toții rămaseră cât se poate de mulțumiți de ceea-ce veduseră. După ce se uită în voe și rămase pe deplin mulțumit, moș Câtea începu să și netezească barba lui cea lungă și albă și să grăiască gazdei în chipul următor:

— Ia ascultă, cuscre, noi am venit aici pe treabă iar nu pe vorbă; feciorului meu îi place fata d-tale și vrea s'o ia de nevastă fără să ia seama la gura lumii, căci vorba povestei: *gura lumii numai pământul o astupă*, să vorbim dar pe șleaș ca oameni, care au gând să aducă lucrurile la bun capăt. Spuneți-mi acum dacă place și tinêrul fetei?

— Noe ne place, ne place, răspuse tatăl și mama fetei cu voioșie.

— Nu e vorba de d-ta și de baba d-tale, că n'o să faceți d-v. casă cu fiul meu, ci de fata d-v., că ea o să trăiască cu fiu-meu, dacă s'or lua; spune, fata moșului, îi place să ei de bărbat pe feciorul meu?

Fata drept ori-ce răspuns se roși la față ca o floare de bujor, că de! biet, fată era și ea și i da și dênșii inima brânci a mânca mere acre, dar ce-i faci pustiei de lene care o stăpinise cu desăvirșire, că ea, pustia, n'o lăsă să ăică nici pis.

— Spune, fata mea, ăise tată-său cu ciudă, vedând că

fiie-sa graiș din gură nu scoatea, și prin făcerea ei primejduia lucrurile d'a ajunge la un bun sfârșit.

— Ci ia spune o dată, că de unde nu împletești coșită albă, îi șopti mumă-sa cu asprime și apăsă ca nici odată până atunci.

Vedând și vedând că chip nu era de a scăpa de așa mare belea, și că era în primejdie de a rămânea nemăritată și a vedea plecând singurul peșitor ce mai venise, fata ca să nu rămăie fată nemăritată pentru a pururea, își dădu mari silinșe și isbuti să moșăe pușintel din cap, a scoate din gură un biet *da* slab și pișigăiat.

Ei bravo! atunci să știți că nuntim, strigă moș Câtea voios; ei acum spuneți ce dați ăestre fetei?

După moartea noastră tot ce avem pe sufletul nostru, dar acum fac cu ea pe din două.

— Ei, dacă e așa, adu mâna încoa și noroc să dea D-ăeu, strigă Câtea cu voioșie.

— Să dea D-ăeu și cu norocire, răspuse tatăl fetei.

— Aide să mergem la han ca să bem aldămaș.

— Bucuroș, aide nevastă! și plecară cu toții că așa e și ađi obiceiul pe la țară și se duseră la cărciumă ca să bea aldămaș, de și părinții fetei aveau în casa lor tot ce le trebuia ca să se cinstească, căci fără aldămaș, la cărciumă, vorba ăluia, nici o învoială nu e sfântă.

III

Pregătirile de nuntă nu ținură mult, căci cu bani lucrurile se fac repede și lesne, ast-fel că peste trei săptămâni, într'o ăi de Duminecă, se pomeniră părinții fetei cu colăcerii și cu nunta întregă că le năpădesc în curte din zori de ăi de dimineață și i năvălesc în casă să le ia fata și mai multe nu. Noroc că mumă-sa și cu suratele din vecinătate se sculareră cu noaptea în cap, îmbăiaseră mireasa cam de voe, cam de nevoe, întocmai ca pe un copil mic, o îmbrăcaseră frumos cu haine mândre de mireasă, și o aședaseră lângă sobă pe un tron în casa de mosafiri, unde era masa întinsă; vedând că nu era chip de cărmeală, de ochii lumei stătu și ea în capul oaselor în fruntea mesei lângă ginere și rămase ast-fel întepată și nemișcată până se sfârși ospêțul. Se chefuiră oamenii și lăutarii își spuseră orațiile lor, după obiceiul păzit la nunți din moși strămoși.

Până aci lucrurile merseră cum merseră, căci mai tot-una e să stai pe ladă ori pe vatră, dar când fu vorba să se scoale de la masă și să se ducă singură, singurică pe picioarele ei până la carul, în care avea să meargă la satul ginerului, unde avea să se facă nunta, atunci lucrurile merseră greș, greș de tot, pentru-că de și o înzestrase Dumnezeu cu picioare sdravene și sănătoase, și mijloc în stare să poarte un munte pe dênșul, ne cum un trupșor ușurel ca al ei, tot îi veni greș, greș de tot ca să umble neșinută de nimeni, copăcel pe piciorușele ei o cale atât de îndelungată, adecă de la ușa casei până la poarta curții, peste o sută de pași. Dar în sfârșit de milă, de silă, și mai cu ajutorul mă-si și al suratelor, sări chip și peste acest hop și putu ajunge fără nici o întâmplare până un munte pe dênșul, în care o sui mumă-sa luând-o pe sus. Ajungând acolo și aședându-se bine pe pernele de la codirla carului, d'asupra zestreii ce i deduseră părinții, nu mai putu să rabde, căci era prăpădită de osteneală, pe când flăcăii și fetele jucaș de răpăia pământul înaintea boilor înjuțați la carul miresei, ea își plecă capul în poala nașei, care ședea lângă ea, își întinse piciorușele d'a lungul carului și adormi de-a binele și începu să sforăe, fără să simșă că acum carul împreună cu nunta a pornit'o, că colăcerii au

„Vatra“.

Cântecul Sclaviei

Tip. „Gutenberg“.

inceput să descarce pistoale după pistoale, și că părinții ei au rămas acasă după obiceiul păstrat la nunțile țărănești, ca să nu vadă cununia și nunta fetei lor! Fericirea ei, că putea să doarmă ca să se odihnească de atâta treabă ce făcuse, și părinții ei își rupeau inima plângând de focul ei.

Cât merse pe drum, ea dormi săracana de ea în poala nașicii fără să-i pese de ceea-ce făcea lumea împrejurul ei. Ea nu auzi nici lăutarii, care mergeau într'un car în naintea carului ei și cântau într'una fel de fel de cântări vesele și sgomotoase, nici nu auzi sgomotul pistoalelor ce descărcau într'una colăcerii, nici nu auzi sgomotul pricinuit de tropăitul cailor flăcăilor ce mergeau pe lângă care incurându-se, nu auzi nici duduitul horii ce se întindea în toate răscurile și răs-pântiile, ca să joace hora miresei. Ea nu vedu când se întâlnește nunta cu o caravană de potgoreni, care aduceau mai multe buți pline cu vin la oraș, că era pe toamnă, nu vedu nici ce făcuseră potgoreni când zăriră nunta, nu vedu cum începură să desjuge boii la toate carele, pe urmă dădură cu câte un siredel cep la toate buțile, umplură fie-care câte o oală nouă de pământ cu vin proaspăt și dădură la nuntași să bea, ca să iasă înaintea nunței cu plin, spre a fi belșug la casa cea nouă, după cum era obiceiul păstrat din moși strămoși. Ea n'a vădit cum nunul mare, ginerele și rudele lui au schimbat ploscele lor cu oalele potgorenilor, cum au bătut potgoreni vinul nuntașilor și nuntașii pe al potgorenilor și cum după ce potgoreni au golit ploscele le-au umplut din nou cu vin proaspăt și le-au dat înapoi nuntașilor pline ochi, ca să le meargă mirilor numai cu plin, ea n'a vădit nimic, fericita ea a dormit bine, țeapănă a ajuns în satul ginerelui, cale de trei poștii. Săracana de ea a deschis ochii tocmai când s'a vădit în bătaura bisericii.

Ei! acum, acum, ce te faci fată leneșă, că mumă-ta nu e aci, ca să te ajute?! Noroc că fură suratele aci la îndemină gata să-ți ție locul: cum ajunseră, ele o luară pe sus, o scoborâră din car ca pe un copil, și-o ajutară ca să meargă până în biserică. Uf! ce chin și ce amar! Vai de măicuța ei, câte păți cât ținu slujba cununiei! Să stea ea în picioare un ceas încheiat, lucru ce n'a făcut de când s'a pomenit pe lume, pe urmă să învârtească de trei ori masa când cântă «*Isaiia dănțuește.*» după aceea să se ducă singură, singurică pe la icoane ca să se închine, să sărute mâna la un sodom de unchi și mătușe, în sfârșit ca colac peste pupăză să meargă pe jos de la biserică până la casa ginerelui, care era la o palmă de loc, dar pentru ea cale d'o poștie! Asta fu prea prea afară din bașcă, puse vîrf la toate, dar n'avu ce face, o făcu și pe asta cam de milă, cam de silă, doar s'or sfârși, însă de unde să se sfârșească? Cum ajunse la casa ginerelui și intră în năutru, o puse să o desgovească, după aceea o siliră să toarne la nunți, la socri, la ginere, o siliră să se spele pe mâni, că așa era pustiul de obicei, și o puseră să mai facă câte și mai câte altele, dar în cele din urmă după ce se sfârșiră toate, dădu rușinea la o parte, și... dăcă lumea ori-ce o vrea, ea se tiri până la vatra din tindă, pe care ardea un foc cam potolit, cădu ca o blană pe densa, și fără să se uite că lumea începu să riță și să-și dea coate, se așează cu mândrețea de haine cu care era îmbrăcată pe vatra plină de cenușe și se viri cum făcea la ea acasă lângă tăciuni, și nu mai vru să se scoale de acolo nici moartă, nici tăiată, de și veniră și o rugară ca să intre în casă și să se sue în pat. O rugară și alde soacra, și alde nașea, și suratele, și toți nuntașii, ba și chiar ginerele.

(Va urma).

M A R A

(Urmare)

Pe drum apoi, de la Arad până la Radna, le-a mai înțeles Trică și cele-l-alte.

Se plângea Mara, că-i merg treburile rău de tot. Ar fi fost în stare să jure, că perde cu pădurea și-ar ajunge la sapă de lemn, dacă nu s'ar ajuta cu plutele, pe care le vinde cu câștig bun după-ce descarcă stângenii.

«Numai eu știu, — dragul mami, — dăcea densa suspinând, — cât mă frământ, ca s'o scot la capăt. Mi-au scos vorba, că am adunat bani mulți și toți mă fură, toți umblă să mă nșele. Ba mai vine și popa Isai de la Șoi-moș și dăce cui numai vrea să-l creadă, că sunt sgârcită și că numai eu sunt de vină, dacă n'a luat Codreanu pe Persida. Drăguța mami! Las' c'o să găsească ea altul mai și-mai și de cât dânsul. Voia să scoată sufletul din mine și să-mi iea cel din urmă ban. N'am, dragul mami: de unde să dau mai mult de cât ceea-ce pot. Tu știi, că puțin a rămas de la fie-iertat tatăl vostru: las că nu m'am atins de al vostru, dar am mai și adăugat puțin câte puțin, cum biet am putut, ca să aveți și voi câte ce-va. Aveți! — ai și tu, are și Persida: popa cerea însă marea cu sarea!»

Spunea Mara, spunea mereu și nu mai sfârșia, iar Trică

nu putea de cât să le creadă toate. Când vorba era însă de Codreanu, trebuia să dăcă și el o vorbă, căci îl cunoștea mai bine și ținea mult la el.

«Să crești, mamă, — grăi dânsul, — că Codreanu nu cere nimic.»

«Ferit-a sfintul! — răspunse Mara. — El nu, dar s'a virit la mijloc popa Isai și le-a stricat toate. E însă mai bine așa! N'a fost să fie! Fie-care cu norocul lui! Nici nu era el om pentru fată ca Persida: pe unul ca dânsul l'ar bate Persida 'n fie-care și de două-ori.»

Cam așa gândia și Trică.

Nu-i vorba, acum, după un an, se făcuse mai înaltă și părea mai subțire soră-sa; și-ar fi venit să-i dăci c'o clatină vântul; călca însă țeapăn și mărunt ca maica eco-noama, în cât par'că se scutura pământul sub picioarele ei, și era 'n căutătura ei și împrejurul buzelor ei ce-va înderêtnic, aspru și nemilos, par'că ar fi voit în toată clipa să strige: *trebuie!*

Era cu toate acestea foarte voioasă și ar fi voit s'adune toată lumea ca să-i spună, că fratele ei a venit s'o țee la biserică și are să rămăie aici.

«Dar, — dăse el, — mergem la noi la biserică.»

Ea stete puțin pe gânduri.

«Nu,—grăi apoi,—rămânem tot la Lipova, și ne ducem după biserică a casă.»

În zadar, femea tot femeie! Se uita la fratele ei cel înalt și lat în umeri, care 'și pusese hainele negre și trecuse pe la bărbier mai înainte de a fi venit la dânsa. Ea-i potrivea legătoarea la gât și-i scuturâ pe icl pe colo haina atingându-o ușurel cu vârful degetelor: voia să meargă cu el la biserică de aici, unde totî o cunosteau.

Eară el voia numai ceea ce vrea dânsa.

O luară dar, tot ca odinioară, la dreapta, ca să treacă prin fata măcelăriei.

Ce deosebire însă!

Atunci ea stia, că Națl are s'o vadă trecând și totuși era cuprinsă de un fel de leșin: acum nici prin gând nu-i trecea, că are să dea ochi cu el, și totuși n'a tresărit, când l'a zărit în ușa măcelăriei, ci s'a uitat lung și fără de sfială la el.

Ce schimbare într'un timp atât de scurt! Nu-i vorba, șortul îi era și acum curat și cărarea i se vedea, ca odinioară, prin părul neted pentenat, dar era măcelar adevărat: om cu fața plină și mai mult roșie de cât rumenă, cu bratele puternice strânse de mâneca suflecată și cu pentul ieșit înainte.

Și se uita și el tot lung și fără de sfială la dânsa și la fratele ei, care nu voia par' că să-l vadă și-ar fi dat mult, dacă soră-sa nu l'ar vedea nici ea.

Un lucru nu-i era nici Persidei cu putință: să treacă ulita, ca să anuce pe la colț. Ea clătină zîmbind voioasă din cap, dar își urmă drumul înainte rămânând în partea despre mânăstire a ulitei, în cât Națl se uită desamăgit în urma ei și răspunse la salutare abia după ce ea trecuse.

Lucrurile veniseră fără de veste și s'au petrecut atât de inte, încât el stetea buimăcit și nu-și dedea seamă decât că mai înainte ea avuse pe frunte și mai ales pe temple fire de năr creț și resleț, ear acum părul îi ședea neted pe frunte.

«Când s'a întors Națl acasă?» — întrebă Persida după ce se mai depărtară.

«Tu trebuie să știi mai bine decât mine,» — răspunse Trică îndârjit.

«De ce să știu?»

«Esti mai de mult aici.»

«Dumineca trecută nu era acasă, — grăi dânsa. — L'ai mai vădut tu la Arad după ce am plecat eu?»

«Nu știu, — răspunse Trică mai îndârjit. — Nu-mi mai aduc aminte. — Nu, — nu l'am mai vădut. — Dar ce ai tu cu el?»

Persida se uită râdând la fratele ei.

Un lungan, ce-i drept, dar un băiat, care abia peste două luni împlinește șase-spre-șapte ani: ce putea el să înțeleagă.

«Fii băiat cuminte, Trică, — dișe ea: — tu știi, că nu am nimic cu el și nici nu pot avea. Tocmai de aceea îmi pare însă bine, că l'ai ieșit prostiile din cap.»

«De unde știi, că l'ai ieșit?»

«Ved eu,» — răspunse ea.

Așa și credea fata Marei, de și nu era tocmai așa.

El n'a alergat, ce-i drept, nici la biserică, nici la Radna după dânsa, dar munte cu munte nu se întelnește, însă om cu om da — mai ales acum toamna, în timpul culesului de vii.

De la Radna înainte, spre apus, se întinde podgoria cea vestită a Aradului, un lung șir de dealuri acoperite cu vii. Cale de o di bună, până la Măderat, la poalele dealurilor sat se nsiră de sat, ear printre vii sunt risipite cramele, pe care nimeni n'a încercat încă să le numere.

Ce-i aici în timpul culesului, pe la începutul lunii Octombrie, aceasta nu poate s'o știe decât cel ce-a vădut cu ochii lui.

Serile, viind despre Arad, pe sesul neted, veți în fata ta par'că un alt cer, un fel de negreață întinsă în fata ta și nenumărate lumini risipite pe ea, — focurile ce ard la crame, prin pașine și pe fênetele acum cosite și lăsate de păsune. Din când în când răsună prelungit câte o nuscă descărcată ori se ridică pe icl pe colo câte o rachetă, încât simți pe nevădute, că e lume, lume, multă lume risipită pe acolo pe dealuri și prin văi.

Săptămâni de zile de-a rândul vin mereu și de la deal, și de pe șes, unii ca să lucreze, alții ca să petreacă câteva zile bune, totî veseli, totî gata de a se bucura de viață.

Odată numai pe an e culesul viilor, și păcat ar fi să netreci și astă singură dată dormind nopțile, când ele sunt atât de linistite și de răcoroase, ear luna nici odată și nicăiri nu-și revarsă lumina așa din plin ca acum și aici, unde rațele ei se resfrâng oare-cum din coastele dealurilor spre șesul întins ca o mare.

Ici fluer, colo cimpoi, mai departe o gitară, o vioară, o harmonică și ear un taraf de lăutar, pretutindenea câte o descărcătură de nuscă, o rachetă ori cel puțin câte un chiot de fie-care vadră turnată în butoiu, și totî stați la povest, cântă, joacă, petrec în sburdalnică învâlmășeală.

S'alergi cale de două zile pe nemâncate, ca să stai să privești și să ieși parte, ear Națl nu era decât aci la Lipova: cum ar fi putut să stea acasă, când aveai și ei vie la Păuliș și venise anume de cules acasă?

Luni dimineata el stia, că Persida nu s'a întors la călugărite, și nu se mai îndoia, c'a rămas și ea de cules acasă.

Cele-lalte veneau de la sine.

Plecă în timpul culesului de cu seară cu un prieten așa la un noroc, treci din cramă în cramă, și numai bunul Dumnezeu știe unde și cu cine te pomenești în zorii de di, căci ori unde sosești, oamenii sunt bucuroși de oaspeti și cu plin te primesc, ori unde ajungi, găsești ori îți faci prieteni.

Luni după ameață-di el știa, că Mara e și ea cu ai săi la vie, cale de vre-o jumătate de ceas mai spre Radna; ear pe nserate el a luat pușca la umăr și a urcat voios și căprește spre culmea, de unde putea să vadă, când și încotro pleacă fata Marei.

O vedea,—și ce n'ar fi dat, ca și ea să-l zărească pe el sus în culme!

El descărcă de odată amândouă țevile puștii; însă era sus în deal și descărcătura perdută în vânt suna ca în sec.

Persida și Mara, care se aflau în fața cramei acoperite

„Vatra“.

Rèsbunarea rivalului

Tip. „Gutenberg“, Bucuresci

rite cu trestie, cu toate acestea se întoarseră spre culme.

Era departe pân'acolo, încât abia se mai vedea omul care descărcase. Persida însă tot îl recunoscă și, în semn că-l cunoaște, ridică mâna în sus.

«Cine-î acela?» întrebă Mara mirată, că fiica ei îl cunoaște.

Persida se uită rîdînd la ea. Știa, că e certată muma ei cu Huber, dar acum era culesul viilor.

«Cine să fie?»—răspunse ea.—Nebunul de Națl!»

Mara rămase cât-va timp buiguită Națl? Ear Națl? Par'că-î venea și tot nu-î venea să se supere. În zadar!—era femeie și mamă, și mare lucru ar fi, ca o mamă să se supere, când vede că fata ei ia mințile flăcăilor.

«Curat nebun!»—dise ea uitându-se cu ochi scrutători la fiica ei.

«I-a mai trecut, mamă,—grăi Persida, care 'î înțelese gândul, —și o să-î treacă de tot, când va vedea, ce e și cum.»

Mara era cea mai fericită din toate mumele: nu vorbele Persidei, ci felul, în care ele fuseseră rostite, o încredințau, că fata ei e cea mai cu minte din toate fetele.

«Te pomenești, că nebunul acela,—dise ea—o să ne stea până la miezul nopții în vârful dealului.»

De asta se temea și Persida.

Se înșela însă amîndouă.

Națl descărcase, ce-î drept, pușca, pentru-ca Persida să se uite spre dînsul. Când a vădit însă că ea se uită, îi face semn, ba se mai uită și Mara, el știa, că ele vorbesc despre dînsul, simțea, că de bine nu pot să-l grăiască—și-î era rușine.

«Ce fleac de om!»—își dise el necăjit pe sine, își aruncă pușca ear pe umăr și porni mai departe.—Indrăcitate femeie!»—adăugă apoi într'un târziu.

Eară Persida se uită lung după dînsul și se bucura în gândul ei.

Nici că l'a mai vădit trei zile de a rîndul, deși fetele ca dînsa multă lume ved în timpul culesului de vii.

Joi pe 'nserate ea a plecat cu nevasta lui Bocioacă, cu vîrul lui Bocioacă, Andrei, care era scriitor la notarul din Miniș, cu notarul de la Soimoș și cu domnișoarele Emilia și Nina nepoata părintelui Isai, ca să meargă la crama părintelui Ioan de la Miniș.

Trecînd așa, printre crame, s'au mai oprit ici, s'au mai oprit colo, încât au petrecut peste două ceasuri pe drum și s'au sporit la patru-spre-zece inși pe când au sosit.

Se vedî apoi părere de bine și chiote de veselie și tuș dat de lăutarî, fără de care părintele Ioan n'ar fi putut să-și facă culesul.

Și ce mare era mirarea Persidei, când s'a pomenit, că ese din învălmășeala aceasta la iveală Națl și vine cu mâna întinsă și rîdînd ștregărește la dînsa!

«Dar D-ta cum ai ajuns aici?»

«Mare lucru! Par'că n'ai un prieten, care are un prieten, ca să te aducă aici!»—Nu cum-va credea, c'o să scapî de mine?»

«Nici nu voiam să scap; îmi pare bine că te ved și mai de aproape.»

«De!—o să vedem!»—grăi el cu îndoială și rupse vorba fiind-că se puseră altî la mijloc.]

Lucru neînțeles de mintea omenească!

Persida era fată cu minte și pusese în gândul ei toate lucrurile la cale: ochii ei însă erau duși mereu după dînsul și rîdea, când se întâlneau cu ai lui. Par'că-î era frate, par'că-î era copil, par'că-î era rupt din suflet, atât de mult se bucura, când îl vedea voios, vorbareț, și inima 'î se strînsese, când el veni s'o poftască la joc.—El juca atât de frumos, eară ea nu știa să joace valsul.

Nu era făcută bătătura din fata cramei pentru vals și nu prea erau nici jucătorii deprinși a juca nemtește, dar la cules de vii joacă lumea și pe iarbă verde, și cele opt perechi sbura, cum da Dumnezeu, ca pe podele luci.

«Tare ești ușoară!» grăi Națl peste cât-va timp.

Persida învățase, când cu nunta, să joace valsul, dar era de mult de atunci.

«D-ta vești, că nu știu să joc», răspunse ea.

«De loc nu ști, —dise el,—dar ești ușoară și merge bine.»

«Mă duci D-ta», întîmpină ea.

«Vorbă să fie! șopti el încet.—Te-ai duce eu, dacă te-ai lăsa... Am ce să prind în brate. Să te iaș pe sus și să te duc, încât să ni se peardă urma!»

Persida ar fi voit să se desfacă din brațele lui și să-î dea brînci, ca să-l arunce cât colo. Era de necreșut îndrăzneala lui.

El însă o ținea ca'n clește de fer și o ducea din ce în ce mai sburiș, în cât era o frumusețe să-î vești și încetul cu încetul privirile tuturor se îndreptară asupra lor.

«Mă oboșești de-mi scoți sufletul», șopti ea supărată acum și de privirile îndreptate asupra ei.

«Nu-î adevărat! —răspunse el.—D-ta nu oboșești nici până mâne dimineață, dar 'ți-e greu, că lumea te vede jucînd cu mine.»

Apoi el o lăsa, de unde o luase, îi mulțumi frumos și își căută altă pereche.

Persida, roșie ca florea de mac, ar fi voit să fugă, să se ascundă, să scape fără de veste din această societate neînfrînată, dar în clipa, când el se depărtă, altî trei săriră s'o poftască la joc.

Așa e la joc: cine-a intrat o dată, e bine prins, și cu cât mai mult joacă, cu atât mai virtos se simte pornit a da înainte. Era cuprinsă de un fel de beție și, deși ar fi voit mai nainte să plece, peste puțin o neliniștea gândul, că Seca Marta, nevasta lui Bocioacă, ar pute s'o iea, ca s'o ducă iar 'napoi.

Marta nu era însă din cele ce grăbesc acasă.

Avea, ce-î drept, trei copii, dar era frumoasă, durdulie și tînără încă, și nu venise, ca să stea. Cu Bocioacă al ei, care era om bogat și foarte cum se cade, dar cu vre-o doi-spre-zece ani mai bătrîn de cât dînsa și prea de tot sfîtos, stetea dînsa în toate zilele; mai rar însă cu scrietorul, care era mai tînăr și mai spornic la vorbă, știa să-î toarne glumele pe plac și să-î șoptască din când în când câte ce-va la ureche. Era, nu-î vorba, cea mai cum se cade femeie, dar n'ai fi dis-o aceasta, dac'af fi vădu'to: prea mult îi plăcea să stea, ba chiar să se și hârjonească cu oamenii tineri. Pecat ar fi fost să nu intre și ea în joc, de și nu prea știa nici ea cum merge valsul.

Pecat! ȕicea 'n gândul ei și Persida, care era, la urma urmelor, fată tinăă și plină de viață. Nu-i vorba, jocul nu mergea ca mai înainte, dar capul îi era amețit și ochii ei se furișau din când în când spre Națl, care era tot voios, tot neobosit, dar nu se mai uita la dănsa, nu se uita și nu se uita . . .

Lucru firesc! El avea, în cele din urmă, dreptate: ea se purtase ca o copilă răsfățată, rău crescută.

După-ce jocul s'a curmat, ea ar fi voit să se apropie ca din întâmplare de dănsul și să facă ca și când nimic n'ar fi fost; pe când însă ea nu putea să scape de d-l Brădeanu, un tinăr avocat, el avea de lucru în altă parte.

D-l Bogyó Feri, pădurarul împărătesc, făcuse prinsoare cu Părintele Ioan, că are să ridice el singur butoiașul cu must de boabe alese, care se afla sub streășină, și să-l așeze în car. L'a și așezat spre marea mirare a tuturor.

«Puțină treabă!» grăi Ignat, vecinul Părintelui, apoi luă butoiașul din car și îl ridică pe umărul său spre mai mare uimire a celor de față, care se adunaseră împrejurul lor.

Națl nu era nici el dintre cei ce nu se miră. Delușor nu era butoiașul acela.

El se plecă, puse mâna, ca să ncerce, ridică butoiașul o dată până spre genuchi, încă o dată până spre mijloc, apoi își încordă puterile și îl puse și el, întocmai ca Ignat, pe umărul său.

Oraji îi erau, ce-i drept, înroșiți de sânge, ochii îi ieșeau mai tare din cap, picioarele-îi steteau ca înfipte în pământ și partea de sus a trupului tremura sub povara cea grea, dar el ridicase butoiașul și-l ținea pe umăr.

Persida tresări cuprinsă de frică, făcù un pas spre dănsul, apoi se opri cu inima încleștată.

«Ce glumă proastă!» ȕise ea așa pentru dănsa, dar nu destul de nctet, ca să n'auă și cei de prin apropierea ei, care se uitară fără voie la dănsa.

El luă butoiașul de pe umăr, îl lăsă încetul cu încetul spre pământ, apoi îl duse la picioarele ei.

«Pune, te rog, mâna,— îi ȕise,— și vei vedé, că nu e atât de greú, ca să te temi, că-l voi scăpa. Daú rămășag, că-l ridic și D-ta de o palmă de la pământ.»

Persida ar fi voit ear să fugă: se deduse de gol, și privirile celor-l'alți o ardeau oare-cum.

«Ce-mi pasă mie, dacă e orí nu greú!» răspunse ea înțepată.

El se uită ridând la cei-l'alți.

«Auđi! ?—grăi.—ȕice că nu-i pasă!—De ce spu lucruri care nu sunt adevărate?—ȕi mai bine, că nu vrei să-l ridic!»

Persidei îi venea să plângă. El era grozav de îndrăneț, dar avea dreptate și ea era umilită.

«Te 'nșeli,»—ȕise ea cu înderêtnicie, apoi se plecă, apucă butoiașul cu amândouă mânilor și-și încordă toate puterile, ca să-l ridice. Mult ar fi dat acum să-l poată lua și dănsa pe umăr.

Nu l'a putut, dar l'a ridicat până în preajma genunchilor, ba l'a mai și dus trei pași.

«Bravo!» — strigară cei-l'alți.

«Dar tot e foarte greú,» — le răspunse Persida.

«Pentru d-ta,—întâmpină Națl;—nu însă și pentru noi cei-l'alți, care punem umărul și la poveri mai grele.»

Nu era nimic în această cumpănire a puterilor, și totuși cei-l'alți și mai ales cele-l'alte simțeau că e ceva între feciorul lui Huber și fata Marei, care era foarte strîmtoată.

Lăutarii începură să cânte «Mărunțeaua», jocul, pentru care Podgoreni ai o deosebită slăbiciune, și d-l Brădeanu sări iute, ca să nu vie prea târđiú, și o luă pe Persida la joc.

Națl, crescut între Români, vorbea românește tot atât de bine ca nemțește, dar la Mărunțeaua nu se pricepea, fiind-că pe acolo, pe unde umblase el în timpul celor din urmă doi ani, nu se juca Mărunțeaua.

El se trase decí la o parte, ca să privească. Íi era par'că Mărunțeaua aceasta nici nu e joc, ci un fel de țopăială; din ce în ce însă jucătorii se infierbentară, și era o frumusețe să veđi pe Brădeanu cu Persida. Pe când el, om scurt și cam gros, juca ușor, dar pițigăiat, dănsa, înaltă și mlădioasă, sălta ca o codobatură, ȕiindu-se drept și cu capul dat puțin înapoi.

Era minunat și jocul acesta, și el începù să miște din ce în ce mai neastempêrat din picioare. Íi părea rău, că n'a luat-o el pe Persida la joc și-i venea să-l apuce de urechi pe Brădeanu, care nu se mai depărta de dănsa.

«Apoi,—ȕise el plecându-se puțin, când ei trecură prin fața lui,—să mă 'nveți și d-ta pe mine.»

I-au scăpat vorbele aceste fără de veste și-i venea să-și tragă palmi după-ce le-a grăit, de oare-ce Persida, roșită iar ca floarea de mac, s'a uitat cu ochii ei rotunđi atât de aspru la dănsul, încât el începù să tremure din picioare.

Și totu-și Persida, întorcându-și capul spre Brădeanu, iar zîmbea. Auđise și Brădeanu acele vorbe îndrăznețe, și el nu trebuia să afle adevărul lor înțeles.

«M'a învățat,—grăi dănsa,—valsul lor, și 't-am făgăduit, c'o să-l învăț și eu Mărunțeaua noastră.»

«Atunci,—răspunse Brădeanu, voind s'o ducă la Națl—m'am prea grăbit eu.»

«Aș! —ȕise ea.—Mai avem timp și astă-ȕi, și altă dată.

Ei jucară mai departe, nu însă ca mai înainte. Persida, deși zîmbia, era foarte supêrată și tare hotărîtă de a se feri de aici înainte ca de foc să nu mai ajungă la acela-și loc cu Națl. Era grozav de năvalnic și de nechibzuit omul acesta, se temea de dănsul, nu mai cuteza să 'i se pună împotriva, și Brădeanu simțea, că dănsa e strîmtoată. Peste puțin dar, ajungând la locul, de unde o luase, el îi mulțumi și se depărta.

Ea se duse drept la Națl.

«Bine, domnișoară,— grăi acesta rușinat,— dar eu am glumit.»

«Iau gluma 'n serios,»—răspunse ea luându-l de mână ca pe un copil și intrând cu el în rëndul jucătorilor.»

«Sunt un măgar!—șopti el peste puțin pe nemțește,— un mare măgar, un măgar de frunte!»

Persida, muiată ca ceara lăsată 'n bătaia soarelui, se uită cu duioșie la el.

«Nu,—dise tot pe nemțește,—ești numai un copil răs-fățat și nechibzuit».

«Tot d-ta ești de vină,—urmă el peste puțin. — Dracul s'ar face și el blând ca oaia, dacă te-ai uita la el, cum te uitași acum la mine: de ce nu te uiți tot-d'a-una așa? Mă faci să turbez, când te uiți aspru la mine.»

Persida iar se simțea stăpână pe sine și pe el: ea-i strînse mâna și se uită stăruitor în ochii lui, rugându-l să tacă.

«Măgar de frunte!» — dise el iar și începă să se frământa 'n joc, în vreme ce Persida sălta ca pe spină.

După-ce jocul se curmă, ea rugă pe Marta să plece 'n napoi, fiind-că era târziu.

Națl se legă și el de ele. Persida nu dîsesse, ce-i drept, să vie, dar el se uitase în ochii ei și știa, că dînsa are să-i spună ce-va.

Fetele o luară cu Brădeanu înainte, iară Marta rămase cu scrietorul și cu Națl în urmă. Marta știa însă, că Națl nu de dragul ei a plecat cu ele, și o chemă peste puțin pe Persida, ca să-i spună ce-va. Aș mers apoi cât-va timp așa patru împreună. Printre vii însă drumul e pe ici pe colo îngust, încât patru inși nu pot să meargă pe el alături.

«Tinerii să poștească înainte!—grăi Marta în cele din urmă.—Ved eu, că după asta umblați voi. Băgați numai de seamă, ca nu cum-va să vă sărutați pe la cotituri, căci eu tot vă ved!»

Persidei îi venea să leșine, dar nu putea să răspundă nimic. Așa era!—Voia în adevăr să fie singură cu el. Îi era par' că se avântă în o prăpăstie adîncă și întunecoasă, dar își iuțea pasul, ca Marta să rămăie din ce în ce mai departe în urmă.

Iar Națl mergea amețit alătura cu dînsa și nu știa ce să-i dîcă și ce să-i facă.

La o cotitură el apucă mâna ei.

Ea-și lăsă mâna în a lui și se duseră cât-va timp așa fiindu-se de mână ca doi copii.

«Ce vrei d-ta cu mine?» întrebă ea în cele din urmă.

«Ce vreați toți oamenii, când le place o femeie! răspunse el desghetat.

«Cređi d-ta, că poți să mă iei de nevastă?»—urmă ea uitându-se aspru în ochii lui.

El dete din umeri.

«Puțin îmi pasă!—grăi apoi.—De iubit ne putem iubi și fără-ca să ne luăm, ba ne iubim și fără ca să voim.»

«Și ce-ar pute să iasă din iubirea aceasta?»

«Nu-mi pasă!—grăi el.—Mă leapăd cu ea și de mama, și de tata, și chiar de Dumneđeu!»

«Eu nu mă leapăd!—dise Persida hotărîtă,—și n'am să mă arunc cu ochii închiși în brațele nenorocirii.»

«Pentru-că nu mă iubești, cum te iubesc eu!»

Persida se uită iar aspru în ochii lui.

Îl iubea, dar nu-i spusese nicî odată că-l iubește și n'avea, în gîndul ei, de ce să-l iubească.

«Cine ți-a spus,—grăi dînsa,—că te iubesc?—Am slăbiciune pentru d-ta, fiind-că te ved sbuciumându-te pen-

tru nimic. Cum ași pute să iubesc pe un om fără de minte, de care trebuie să mă tem în toată clipa? Chiar acuma 'mî spusese, că te lepeđi de mamă, de tată, ba chiar și de Dumneđeu: ar trebui să fiu foarte proastă, ca să cred, că de mine n'ai să te lepeđi!... D-ta nu ești om: mi-e milă de d-ta!»

El îi lăsă mâna.

«Te 'nșel,—dise cu îndărătnicie;—pot și eu să mă stăpînesc, dacă vreați, dar e o prostie să voiesc, când știu, că o singură viață am și că n'am în viața aceasta să mă iubesc pe nimeni, cum te iubesc pe d-ta.»

Apucară iar pe la o cotitură, încât nu putea să-i vadă nimeni.

«Nu mă stăpînesc eu acum?—urmă el.—Uite, suntem singuri, nu ne vede nimeni, și eu tot nu fac nimic. Îmi vine să te ridic în brațe și să fug cu d-ta. Puțin îmi pasă ce are să fie mai departe. Cine știe, dacă voi mai ajunge vre-o dată în viața mea să te apuc așa ca acum! Tot nu fac nimic!»

Persida se opri în loc și rămase ca 'nșiptă în pământ. Intrase, par' că, în cușca unui leu, dar nu se temea și o cuprinsese un fel de pornire nebunească.

Ea-l apucă de mână și-l duse la dreapta, pe un rēzor din vie, apoi, după ce Marta trecu cu scrietorul înainte, ea se opri cu mâinile în șolduri înaintea lui.

«Eată-mă,—îi dise liniștită;—veđi că nu mă tem de d-ta; veđi că nu-mi pasă de nimeni; poți să mă iei, să mă duci și să faci ce vrei cu mine. Haid! ia-mă în brațe!»

El stetea buiguit în fața ei.

«Nu-i adevărat, că d-ta te stăpînești,—urmă ea liniștită:—știi, că eu nu vreați, și nu cutezi să te apropi de mine. Știi, că mi-ai fi urgisit, că m'ai nenoroci, că te-ași blăstema viața mea toată, că te-ar bate Dumneđeu, dacă mi-ai face silă, și știi că am să mă gîndesc tot-d'a-una cu drag și cu durere la d-ta, dacă vei înțelege, că n'a voit Dumneđeu să fim unul pentru altul și mă vei lăsa în pace.»

«Ce să fac eu, domnișoară!»—grăi el muiat și umilit.

«Să te porți așa, ca să ne mai putem întelni între oameni,—răspunse ea:—să nu-mi fie frică de d-ta, să nu mă dai pe gura oamenilor, că-mi strici norocul și am mamă, ale căreia dîle nu trebuie să le amăresc.»

El tăcu, iară ea-l apucă de braț și porni cu pas grăbit pe rēsoare, ca să iasă iar înaintea Martei, apoi să le ajungă pe fete.

«Domnișoară, domnișoară!—dise el într'un târziu suspinând din greu,—ași pute eu să mor, dar tare mă tem, că n'o să se poată așa cum dîci d-ta.»

«Îa noapte bună și părăsește-ne!—îi răspunse ea, când se apropiară de fete și de Brădeanu.

Și totuși îi era foarte greu, când el s'a depărtat: se simțea foarte nenorocită și stetea la îndoială, dacă 'nu cum-va el e mai cu minte de cât dînsa.

«O viață,—dîcea dînsa în gîndul ei,—una singură are omul, și e nespūsă durerea ce te cuprinde, când îți dai seamă, că o petreci și pe aceasta chinuindu-te tu însu-ți pe tine.—Ah, sărac de sufletul meu!» (Va urma)

„Vatra“.

Întoarcerea marinarului

Tip. „Gutenberg“.

NEGRU VODA

O ISTORIE ALEGORICĂ DIN TRECUTUL BUCOVINEI
(URMARE ȘI SFÂRȘIT)

Oaspeții ciudați, ce îi ținea hargatul Tihon, că ar fi Negru-Vodă cu doamna sa, erau acuma în fața lui Tudan și îi venia par'că greu să-și stăpânească un fel de fior, ce'l cuprinse la vederea de aproape a acestor ființe. De o înălțime înspăimântătoare, atât bărbatul, cât și însoțitoarea sa, păreau că ating cu cușmele lor de mie grinda privdorului și, ce'l bătea mai tare la ochi pe nedumiritul hătman, era, că străinii aceștia nu purtau nici o armă și că hainele lor nu arătau nici urmă măcar de ploae sau colb, încât semănau uscați și curați, par'că căduse așa din senin. N'avea însă vreme stăpânul casei să stea mult pe gânduri, că iată și vorbele cu care se vedu întemplat deodată:

«Bine te-am găsit, hătmane al Izvorului! Să nu-ți fie cu bănuială, dacă îți sosesc la casă pe așa vreme și încă cam neașteptat. Dar trag nădejde că nu măi lăsa afară, ci ai să mă găzduiești la tine peste noapte, măcar că nu's dintre cei ce îți ai poftit și îți aștepti pe ziua de mâine.»

La aceste cuvinte ale străinului, Tudan răspunse cam cu glas înăbușit:

«Nici o supărare! Pentru oamenii buni, curtea din Izvor n'a fost nici-când închisă. Poftim în casă, și fiți primiți, cu ce avem și cum ne dă mâna!»

Și luându-se după Tudan, care se grăbea să le arate unde să intre, amândoi străinii plecară, la lumina făcliei ridicate de Tihon, capetele sub ușa tinții și dând înăuntru au pătruns cu pași sgomotoși până în odaea mare și bine luminată, unde era întinsă masa. La capul mesei din fund sta cu fețele sfioase hătmaneasa cu băieții și fetele ei. S'au schimbat câte-va jumătăți de vorbe între căseni și cei noi veniți și s'au așezat în sfârșit tăcuți cu toții pe scaunele de stejar,—Tudan firește, abia în urmă după cei-alții.

Pe când se aduceau bucatele, hătmanul, care și recăpăta încet sângele său rece, privea mereu și cu băgare de seamă oaspeții și nu se putea desmetici în capul său, că unde să îi mai fi văzut el vr'o-dată. Îi păreau atât de cunoscuți, însă cum se aflau acum cu el la masă, aveau o înfățișare atât de suprafirească, încât îi se sleia, toată cugetarea și se vedeau toți deopotrivă, hătman, hătmaneasă și copii, față de aste vedenii omenești, ca și cu gurile și gândurile legate. Bieții copii mai ales, nici nu îndrăzneau să iee o îmbucătură și abia se bizuiau a răspunde cu jumătate de gură, când se pomeneau cu câte o întrebare sau două, ce le-o puneă din vreme în vreme femeia străinului, zimbându-le par'că cu silă. Și în adevăr, că aveau de ce să se sfiiască bieții mititei Chipurile celor veniți, las'că erau de o mărime și o tărie

neobicinuită, dar mai arătau și alt-fel, că nu semănau nicidecum a oameni de toate zilele. Aveau haine scumpe domnești, cusute cu fir, găetane și țarțamuri de aur și blănite cu piețele alese pe la margini. Un păr, ca pana corbului de negru, le acoperea în plete dese capurile. De sub sprâncenele și genele întunecate însă scânteiau niște ochi vii și neastempărați, ce nu păreau de fel omenești. După vorbă, haină și purtare, se vedeau bine a fi oameni de viață domnească și se înțelegea îndată din căutătura lor mândră și cam trufașă, că erau obicinuiți numai a porunci. Decât masa hătmanească îi-a cam pus la largul lor, căci mâncau amândoi cu poftă mare, luând mai cu seamă din vênatură și întințându-se mai lacon încă la fagurile de miere, ce se adusesse pe la sfârșitul mesei. Dar sgârșiți la vorbă tot au rămas, de la început până la urmă, par'că le venia greu la Domniile-Lor a se prea da la sfat cu cei din casă, cari, deși atât de primitivi, totuși erau cam luați în chip de oameni de rând. De aceea nici ospetul n'a ținut tocmai lung. Străinul și cu soața sa dădură să n'țeleagă, că ar fi foarte trudiți, la care Tudan se sculă repede și, chemând o slugă îi porunci să pregătească de culcare în iatacul cel mai încăpător, și să stea de grijă la toate trebuințele oaspeților. Aceștia se sculară apoi de la masă și după oareșii-cari vorbe de mulțumire pentru primire și mâncare, au fost duși de însuși Tudan la locul de dormit, pe când Gârlița rămase încă cu copiii, pentru a-i mai scoate din amorțea lor și a-i trimete în urmă la culcare și pe dênșii. În vremea însă, când Tudan se întorcea din iatacul, unde lăsase străinii, a simțit deodată că îl cuprinde o oboseală năprasnică, picioarele par'că îi se făceau grele ca lutul și îi venia și un fel de poftă nespasă de dormit. Lui Tudan îi trecu atunci, ca o rază de lumină prin cap; căci o mai pățise el odată în viață, să îi vie așa somnul din picioare și n'avea cum să uite el întemplantarea aceea, fiind-că fusese prea ciudață.

Un nou fior tainic pătrunse inima hătmanului. Acum știa cine sunt oaspeții săi; își da bine seama de ei, căci își aducea aminte, când și unde îi văduse. Era chiar Negru Vodă cu doamna lui, așa cum îi întâlnise el anul trecut la vênătoare prin munții și pădurile Lucinei, tocmai așa cum credea, că îi visase, când se rătăcise cu oamenii săi prin locurile neumbrate voevodești. Și o neliniște cobitoare se prinse în sufletul lui Tudan, prefăcându-se de-odată par'că într'un fel de muștrare de cuget, ca și când s'ar fi știut cel mai vinovat din oameni. Cu glas stins se îndreptă el spre nevasta sa, ce se întorcea acum din odăile copiilor și începu să îi spună descoperirea din gândul său. Și Gârlița cu ochii speriați de presimțirile e

proprii, asculta, fără să fie în stare a da un răspuns. Slobozi, albă ca varul, mânilor ei în jos și s'a răzemat de patul de alături, privind mută în fața bărbatului său. Biata femeie nu știa de loc ce se petrecea cu dânsa; ar fi quis ceva, căci în creierul ei ferbeau mii de gânduri negre și inima ei de mamă zvăcnea de o spaimă surdă, simțea însă în același timp și ea prin tot trupul o slăbiciune, ce o doborâ de pământ, cât aproape să leșine. A și căutat dar să se pue fără zăbavă la odihnă, spunând lui Tudan să lase toate pe a doua zi, — căci prea era sdruncinată și i se închideau ochii de somn.

Hătmanul asemenea, cu toată firea sa de bărbat, abia se mai ținea încă pe picioare, nu mai zise dar nimic, ci se culcă repede și el, adormind în curând, ca și nevasta sa, de un somn greu și nepriceput. Slujitorul din casă al lui Tudan, bătrânul Carluc, și cu odăiasul ce primise grija oaspeților culcați, de și se cam mira de neobicinuită grabă, cu care se dăduseră la odihnă stăpânii lor, au căutat de-au închis bine și fără sgomot ușa cea mare a pridvorului, trăgând un drug gros de stejar prin scoabele din lăuntru. Au stins apoi candelile de prin tindă și odăi și, împingând zăvoarele și la ușa intrării din dos, au intrat în chilioara lor din fundul tinduței lungi, care împreună pridvorul cu o mulțime de intrări și uși, ce duceau în odăile și iatacurile de pe amândouă părți ale casei. Totul era cufundat în tăcere, nu se auzia mai mult suflăt de om prin întreaga casă, doar că străbătea, numai din când în când încă, câte o văjietură din vântărea cu ploae subțire, ce se mai sbătea pe afară, ca un fel de rămășiță din atâta furtună și strășnicie, câtă fusese.

Era poate un ceas sau două după miezul nopții, când iată, că un răcnet înfricoșat resbătu prin întreaga casă, încât cei doi slujitori săriră ca arși de pe locurile, unde dormeau. Nu se pricepuse însă bine, de la cine și de unde venea acel răcnet și îndată s'au pomenit cu un al doilea, mai strașnic, ce părea că se auzia venind din odaia, unde dormiau stăpânii.

Se năpustiră amândoi într'acolo, dar la eșire în tinduță îi bătu la față un fel de umezeală rece, care îi făcu pe loc să înțeleagă, că ușa cea mare din spre pridvor era deschisă. Când să deie însă în odaia hatmanului, li eși înainte ceva cumplit de mare și bătrânul Carluc se vădu de-odată trântit jos. Tovarășul său s'a aruncat atunci, măcar că în neștire, cu putere asupra matahalei, ce se cunoștea mai mult după suflare într'o clipă însă fu înhățat și el și isbit așa de tare de perete, în cât era să nu se mai ridice. În fața slujitorilor se iviră în același timp niște ochi aprinși, se auzi o bojbăială ca de călcătură de fiară și apoi s'au zărit plecând pe ușa două dihanii gróznice, cari la lumina slabă a cerului înseninat, semănau a fi urși de o mărime ne mai vădută. Din nou se ridicară înspăimântații slujitori, iar îndărjitul Carluc, luându-și inima în dinți aprinse cu scăpărătorea o bucată de iască și suflând-o iute spre cărpa cătrănită din una din candelile, aprinse grabnic o făclie. Ușa de la odaie, unde aveau obiceiul de

dormiau stăpânii, sta mare deschisă și nu se auzea în ea nici o mișcare. Abia să păsească însă peste prag, când vai! — groază! Era să le cadă oamenilor făcliile din mână — la priveliștea ce li s'a arătat înaintea ochilor. Jos, de-acurmezișul ușei, spre iatacurile copiilor, se vedea lungit hătmanul Tudan, scăldat în sânge, cu o rană strașnică la gât, iar de marginea unui pat sta rezemată în genunchi și cu capul aruncat înapoi, hătmaneasa Gârlița, ca o ființă ce s'ă dăduse tocmai suflătul. N'avea pe ea nici o urmă de sânge, dar fața îi vênătă și două dungii roșii, ce se vedeau d'asupra pieptului, arătau, că fusese sugrumată. Cu inima umplută de groază, Carluc și tovarășul său totuși s'au apucat, de au ridicat îndată trupurile și le-au așezat pe așternuturi, că poate să le mai aducă la viață — erau toate de geaba. În munca lor lungă și zadarnică uitaseră însă zăpăciții slujitori să caute și prin odăile copiilor. S'au repezit într'un gând pe ușă, dar îndată s'au și oprit, încremeniți de o nouă strășnicie. Podelele nu erau de cât o baltă de sânge, impresurată cu ciolane și bucăți de trupuri sfâșiate, de nu se mai cunoștea nimic, nimic.... Un gemet surd închise pentru o clipă gura la amândouă bărbații, și sângele li se opri în vine de spaimă.... Înfiorat până la nebunie, bătrânul Carluc slobozi făclia sa din mână și au dat împreună cu cel-l'alt o fugă turbată afară în curte, urlând de durere și strigând în jos spre casele de devale — ajutor — săriți în ajutor

Se crăpa de ziuă: pe cerul aproape senin licăreau miile de stele și o geană sângeroasă vestea zorile zilei strășnice, ce se ridica peste valea Isvorului. În locul furtunei și vântului ce se liniștiseră, s'auziau acum strigătele amarnice și desnădăjduite din susul curților hătmanești și par'că s'ă ar fi găsit strășnicia răsnetul cuvenit, iată că alte răcnete și țipete înspăimântătoare se ridicau din spre vale, răspundeau din amândouă părțile, se întelneau sfâșietor și fioros, străbătând vîzduhul liniștit al dimineții, încât ar fi crezut cine-va că se prăpădește lumea de jale.... Erau țipetele nesfârșite ale femeii hargatului Tihon, cari dedea la rëndul ei de știre, că și acolo se întemplantase nenorocire. Și ce nenorocire!... sfâșiasse niște urși,—poate tot aceeași urși,—pe Tihon cu tustrei băeții săi.

S'au ridicat de atâtea vaete și știri înfricoșate toată valea și nu știa s'ermanii oamenii multă vreme ce să dică, de ce să se apuce. Priveau acum toți cu ochii holbați, în sus spre curte, încremeniți în loc, și nu le venea par'că să meargă într'acolo,—atât de groznic era ceea ce li se spunea. Atunci iată că s'a ivit din o parte a caselor hătmanești un sul gros și negru de fum și—până să se deslușească bine, au apucat a eși din același loc dungii subțiri de foc, întindându-se cu iuteală, ca niște limbi lacome în sus și în jos. Prindeau flăcările streșina picurătoare încă de ploae, țîșnind de neputere lingîrd și cercând a o aprinde din nou, când dintr'o parte, când din alta,—se npleticeau bicele roșii cu fumu, și, prefăcându-se de odată în niște brațe mari de foc, apucau acum par'că cu mii de degete lungi și mai în

„Vatra“.

Un model îndărătnic

Tip. „Gutenberg“, Joseph Göbl.

verșunat ca înainte, lemnăria de prin prejur, pătrundând încet prin coaja umedă și părpălită,—la miezul grinților uscate ca iasca

Într'o clipă au năvălit toți spre curte; se frământau să scape, să stingă, să oprească pojarul pornit din făclia scăpată de Carluc, pe jumătate stinsă în balta de sânge din iatacul nenorociților tineri hătmani. Era pojar în toată firea, o scântee prefăcută în balauri de foc, ce înghițeau, mistuia acuma tot și rideau de toate încercările de scăpare.

Oamenii de la curtea Isvorului, nefricoși de altă dată, măcar că se năpusteau ca turbați asupra focului strașnic, se simțeau sdrobiți în toată puterea lor; se repedea și iar se oprea, — ca și când s'ar fi întrebat ei pe ei — «ce să scăpăm, ce să mai vedem! Și cei, cari pătrunseseră prin fumul înecător, până la iatacul nefericitului lor stăpân, se întorceau cu părul părilit, fața arsă, nebuni de groază și milă, în neputință, poate chiar în nesocotire, de a scăpa măcar trupurile moarte și a le duce în altă parte. Le părea oare cum bine, că venise focul să ascundă, să nimicească, să acopere acest loc, unde era grămădită atâta grozăvie și durere. Și focul nici că îi întreba, dacă le pasă oamenilor de ce fac și de ce face,— se lătea mereu, bătându-și joc de silurile oamenilor zăpăciți și nu trecu mult și din falnica curte hătmanească nu se vedea acum decât o grămadă mare de dărămături, acoperite de cenușă — mormânt înspăimântător al hătmanului Tudan, cu casa sa și cu toți ai săi

Între aceste soarele se înălțase sus și o dată cu stourile de ceață albă, ce abureau din văi, munți și poeni, încetase a se ridica și cele de pe urmă pale de fum din locul, unde stătuse curtea Isvorului. Peste toată valea tăcere adincă și liniște jalnică; din plaiurile de prin prejur însă începeau să se audă sunete de buciom, cari de cari mai vesele, și cete de călăreți și oameni pe jos

cobora în haine de sărbătoare, cântând și chiind din depărtare.

Erau oaspeții lui Tudan, ce veniau să sărbătorească cu el ziua cea mare în care hotărise să ia în stăpânire voevodeasa cu toate pământurile frumoase lăsate de Negru-Vodă, ziua cea mai frumoasă a falnicului hătman Tudan, unde neamul mândru al Uților se pregătea să îl aleagă de chan și mare voevod. Veniau voioși din toate părțile cu inimile pline de trufie și fală cum n'o mai știuse de mult, de mult. Veniau grămeți, dar care cum sosia, găsia și aușia restriștea năprasnică ce căzuse în timp de câteva ceasuri peste cel mai mare al neamului și urgia ce spălase într'o clipă visul de aur al tuturor. Era firea, era stăpânul tuturor neamurilor, cel cu puterea să cerească, care nu voia plămuirele mândre ale străinilor pe pământul ce nu li se cuvinea. Nu știa ei oare, că vița și neamul lor de Uți venise fără nici un drept prin locurile aceste? Și nu li era oare cunoscut din tați și moși, că pământul, peste care se resfășase Ușanimea întreagă, ținea numai de un stăpân, și acela era Negru-Vodă și urmașii lui!! O știa cu toții și simțiau acum lucrurile, cum vedeau chiar, că au și venit. Iși răsunase stăpânul călcarea pământului său, își trimisese el acum, la sfârșit ființele sale în taină, să pedepsească pe cei sumeți,—căci pământul călcat, era românesc, cum era și stăpânul său domn român și sta, se vede, scris în cartea sortii, că pentru Români a fost făcut, pentru neamul românesc se păstra,—și nu pentru viță străină și odrasla răsărită din oardele pribege turane ale Asiei.

Câte-va zile însă, după tainica întâmplare din valea Isvorului, au venit precum se vestise din toamnă, alți oaspeți pe acolo. Era domnul românesc, Dragoș Vodă, cu voinicii săi, care, descălécând din Maramureș, luă în stăpânire munții și văile încântătoare din Bucovina de astăzi, întemeind puternicul și frumosul principat al Moldovei.

EM. GRIGORVIȚA.

LORD BYRON

„Esprit mystérieux, mortel, ange ou démon,
Qui que tu sois, Byron“

[Lamartine — L'Homme]

Byron! să fii tu demon? să fii tu dintre îngeri?
În cer și 'n iaduri însă tu n'ai al tău isvor;
Ca marea, ai adâncuri, vârtejuri ai și plângerii,
Și 'n matca ta s'ascunde un monstru 'ngrozitor.

Te-ai stins în slavă, — atâta mai vrednic știm de tine;
Iar tinerul tău suflet, mereu trăind cu noi,
Te-arat' un om în luptă cu asprele destine,
Un om dospit din patimi, trufie și nevoi.

Erai bogat de geniū, d'averi, de frumusețe;
Femei 'ți-ardeau tămăia Citerei pe altar;
Dar tu gemeai sub plumbul sêlbaticii tristețe,
Sau, de rideai, vai!.. risu-ți era 'nghetât și-amar.

Rideai un ris de spectru pe chiar a ta ruină;
Mâni de vijelie și urî de fără-aveai;
Purtași pe Cain prin stele, lui Dante-ți dai lumină
Și 'n toți și pretutindenî pe tine te slăveai!

Ciudat contrast! Părechie tu n'ai în omenire:
Tu blestemî a ta țară și cântî eroi străini;
Duci Biblia cu tine, ți-e dor de nemurire,
Și nu crezi în nimica... La cine dar te 'nchinî?

Ce umbră ne 'ndurată sbura în a ta cale,
Byron! Ce glas de spaîmă, ca crudului Iudeu,
Striga: «Mergi! Mergi! 'Nainte!..» Iar tu mergeai la vale
Și te sfădiai cu soarta ca lov cu Dumnezeu?

Cătași orgii nebune, plăceri fulgerătoare,
Ca să ți omori ursita, aleanul tău cumplit;
Beai vinul dintr'o țeastă — și 'n strofe ardătoare
Cercai să-ți stimperi chinul — în veci nepotolit...

Și pieri de-odată — Moartea-ți și ea fu o beție:
Ah, în mormânt furtuna din suflet ți-a tăcut?
O, Lord Byron! de tine atât abia se știe:
Ca fenomen, prin lume trecuși neprecieput.

VASILE D. PĂUN.

POPA COJOC

După suprimarea revoluției de la 1848 în Ungaria, tânărul împărat al imperiului austro-ungar Francisc Iosif, a vizitat Ardealul. I s'au făcut ovațiuni din partea Românilor și, pe unde trecea, îl saluta poporul în frunte cu preoții.

Între acei preoți, cari l'au salutat, a fost și popa Cojoc dintr'un sat din sudul Ardealului. Acest preot era în vârstă de vr'o cincideci de ani. Împăratul adresa câte-o vorba două fie-cărui preot și une-orî și bătrânilor mai respectabili dintre țărani. Cum s'a potrivit, cum nu, împăratul a întrebat pe preotul Cojoc, dacă are copii.

«Am, Majestate. Sunt toți aici.»

Și din șirurile poporului a ieșit patru flacăi, unul de vr'o douăzeci de ani, și cei-alți trei fie-care mai tineri decât celălalt cu un an.

Împăratul s'a uitat la flacăi, s'a uitat lung la popa, s'a întors apoi spre generalii din suita sa. Generalii s'au apropiat, privind cu mirare. Popa era un voinic înalt, plin de viață, flacăii asemeni de voinici, sdraveni și frumoși.

«Să trăești părinte, și să-ți trăiască flacăii! O să facem solșai de frunte din ei!»

Generalii continuau să șoptească între dînșii; împăratul se uita cu ochii plini de zîmbet la flacăi: erau Români, acei Români pe cari s'a răzimat imperiul habsburgic în vremuri de grele primejdii, voinicii lui Iancu cari aștin streajă tronului, când resvrătorii lui Kosuth au amenințat cu ruină colosul imperiului.

«Să-mi lași, părinte, doi flacăi, să-i duc cu mine la Viena.»

Garda imperială a fost tot-d'a-una compusă în majoritate din Români, mai ales Năsăudenii și Bănățenii, băeții din cele două «confinii militare» cari dădeau două regimente de grăniceri: păzitorii de plaiuri în timp de pace, purtători de steaguri și avant-garda oștirilor imperiale în vremuri de război. În garda imperială Români erau în majoritate, nu numai căci Împărații cunoșteau credința și alipirea lor de tron, ci și pentru că erau toți voinici ca brații și frumoși mai mare dragul.

«Cum poruncește Maria Ta,» răspunse preotul. «Când le-o veni vremea, am să dau cu drag și pe aștia-l'altii doi și pe cei mai mărungi, să slujească țara și pe Împăratul.»

«Numai pe unul ți-l mai vrem, că prea e voinic. Unul să-ți rămae acasă, să-ți sprijine bătrânețele» zise împăratul, familiar acum cu preotul și încântat de el și de băeții lui.

«Pentru bătrânețe avem noi alții mai mici. De va vrea Dumnezeu, vor crește mari spre bucuria și mângâierea noastră. Și apoi avem și fete.»

«Mai ai copii, părinte?»

«Mai am, Maria Ta! Dacă te înduri să-i vezi, sunt aici.»

Împăratul n'a răspuns, a zîmbit numai clipind din ochi și a sărit din șea jos, apropiindu-se de mulțimea poporului. Câți-va din generali au descălecat și ei.

Popa Cojoc și-a adus copii. Împăratul s'a dat un pas înapoi, crezându-se orî mistificat orî batjocorit.

Erau trei fete mari, frumoase și frumos îmbrăcate, în urmă doi flăcăiandri, suptiri și îndrăzneți la umbrelă,

apoi patru copii mai tineri. Preoteasa venia în mijloc, și de o parte și de alta a rochiei îi se țineau doi copii mai mici, iar în brațe purta alți doi cojocoi de fașe, gemeni. Ei au venit în fața Împăratului făcând un grup cu cei patru flacăi. Erau șapte-spre-dece suflete, o spuză de copii, și toți ai popei.

Asemănarea tipului copiilor și buna-credință a popei au liniștit pe Împăratul, care la început n'ar fi crezut în schimbul împărăției sale cu un toiag de cerșetor, că toți acești copii sunt frați de la un tată și de la o mamă.

«Was sagen Sie dazu, meine Herren?»

«S'ist ein Wunder, Majestät! ein Wunder!» răspunseră generalii*.)

Bătrânii generali nemți credeau că e o minune lucru, că tânărul popor al Românilor poate da probe de atâta fecunditate. Împăratul bate pe umăr pe popa Cojoc.

«Ai avere?»

«Am, câtă a dat'o Dumnezeu!»

«Și ce ții, când te gândești că ai atâția copii?»

«Ce să țiiem Măria-Ta? Noi nici nu ne gândim când îi facem, nici nu ne batem capul cu ei când îi avem. Ne sunt grei până sunt mici. Dacă apucă să crească ne sunt de ajutor, că nu mai muncim cu brațe străine. Copiii sunt averea Românilor, și-apoi noi Români de copii și de coate goale nu ne plângem nici odată!»

Generalii ascultau vorbele popei cu atențiunea omului, care ar auzi pe altul povestind de o călătorie în lună. Împăratul își strînse sprincenele, ca isbit de-o lumină puernică: parcă înțelegea acum de ce se plâng cele două națiuni conlocuitoare ale Ardealului, Ungurii și Sașii, că Români se lătesc și inviie, iar ei se răslătesc și se pierd. Numărul birue! Români număr vrea să aibă, și număr au, și câtă vreme Sașii caută averea în bani și Ungurii în fala exterioară, Români au coatele goale și ții că averea sunt copiii!

Împăratul a luat pe flacăii lui Cojoc la Viena. Ca să-și susție familia — mai ales însă ca o recompensă, sau ca un premiu pentru «merite» — Împăratul a poruncit să se dea popei Cojoc o pensiune de cincideci de fiorini pe lună, până când «cel din urmă copil va fi mare»

Au trecut într'acestea ani mulți.

Austria purtase războaie cu Prusia și cu statele nordice italiene.

Împăratul îmbătrânise.

Era pe la 1880.

Într'o zi cancelarul anunță împăratului, că un bătrân preot român vrea să aibă audiență. I se acordă.

Preotul, un om bine făcut, de vr'o optzeci de ani, impunător cu statura lui, cu fața blândă, cu părul cărunt de tot și cu barba albă, spune împăratului că el e popa Cojoc.

Împăratul, lucru înțeles, îl uitase.

Preotul îi amintește întâlnirea de acum treizeci de ani. Împăratul își aduce aminte și, Împărat cum era, s'apropie respectuos de venerabilul bătrân și vrea să-i sărute mâna.

*.) Ce țiiți, domnilor, de lucrul acesta? — E o minune, majestate, e o minune.

«Cum o mai ducă părinte?»

«Bine, Măria Ta, audă-ți D-zeu rugăciunea și te ție Dumnezeu, ca să ne stăpânești cu pace și cu dragoste!»

«Și ce ți fac copii?»

«De-acea am venit, Măria Ta. Fetele le-am măritat, mai pe aproape, mai pe departe, cum le-a fost scris și cum a rinduit Dumnezeu. Da' cu fetele nu faci casă; ele sunt date, și date rămân. De băeți mi-e jale, Măria Ta. Trei mi-au murit la Căneceț*), și doi acolo cu Pămintejii*)—trei sunt catane aici în Beciu*). Am avut opt feciori, toți opt au slujit Măriei Tale, catane cu credință. Acum am acasă unul, singur unul, al opt-spre-decelea copil—pe care Măria Ta nu l'ai vădut atunci, căci e născut în urmă—și vrea stăpânirea să mi-l ducă și pe el cătană. Eu sunt bătrân și preoteasa bătrână, și mila Măriei Tale n'o mai avem, că mi-ai rupt-o și ne-ai spus că bani nu ne mai dai, pentru că «cel din urmă copil e acum mare». Și vrea să ni-l jure sub steag, și noi nu putem munci, că n'el ni-e toată puterea—și-am venit să cad la picioarele Măriei Tale să te rog, să ne cruți băiatul, că opt băeți am avut și

pe toți opt cu dragoste i-am dat în slujba împărăției, dar pe al nouălea nu putem, că suntem neputincioși și eu cu baba mea nu mai avem pe nimeni.»

Opt soldați să dai țerii! Impăratul, mișcat, se plimba prin sală. De odată s'oprește.

«Părinte! Opt băeți ai avut, și opt băeți au fost soldați. Mai ai unul; lasă-l și pe acela să fie soldat!»

Și popa Cojoc s'a întors acasă. Are să-l dea și pe-al nouălea! Are să-l dea.

Două dintre băeții lui Cojoc, amândoi căpitanii în Viena, au fost puși în disponibilitate prin ordin împărătesc. Ei aveau să ia lea la indoită, cu condițiunea să îngrijească de bătrânii lor părinți cât îi va mai ținea Dumnezeu cu țile.

Era frumoasă, era vrednică de un împărat porunca ce-a dat-o Impăratul, și popa Cojoc putea să se mândrească și să spue tuturor vorbele Monarhului:

«Opt copii am avut, și toți opt au fost soldați! Am mai avut unul, și l'am dat și pe acela soldat, ca să se pomenească de popa Cojoc și de băeții lui!»

G. COȘBUC

PROVERBII INDICE

(URMARE)

40.

Cei cu tuse nici-o-dată să nu plece 'n sat să fure;
Cei ce cad în somn isteric să nu meargă prin pădure;
Cei bolnavi să nu vorbească, să le curgă vorba vale;
Cei bogăți să nu se certe pentru două-trei parale.

41.

Să-mi spui tu, unde-î bine să fi mereu zelos?
— La daruri, la știință, la leacuri cu folos.
Și-a fi zelos, tu spune-mi, la ce nu este bine?
— La bun străin, la rele și la femei străine.

42.

Stai cu regele tu bine?
Geniu ești, puțin ca tine!
Dar ești urgisit de rege?
Ești o vită, se 'nțelege.

43.

Cei proști, ca vita, te 'nțeleg
Numai când spui cuvântu 'ntreg;
Dar te 'nțelegi cu cei cu minte
Numai din ochi, fără cuvinte.

44.

Știi tu'n cine-î nebunia mai nebună? In acei,
Cari își perd viața 'ntreagă alergând după femei;
In acei care se joacă cu vr'un șarpe 'n lan culcat
Și'n acei ce cred, că-î cinste de-a fi slugi pe la palat.

45.

Leul, cel c'un singur pui,
Liber prin pustii petrece —
Dar măgarul are dece,
Și e vai de capul lui.

46.

De sunt rău eu mă gândesc:
«Am vesminte, am mâncare —
Să-și câștige cel ce n'are!»
Iată cel mai mișelesc
Fel de cugetare!

47.

Trei rele noi vedem:
Cei proști se tem de *moarte*, cei semiculți se tem
De *foame*, iar bărbatul cinstit și plin de bine
Se teme de *rușine*.

48.

Cea mai infamă fiară e prostu-'mbogătit,
Căci el se crede mare și vrednic în tot chipul:
Veți, soarele nu poate să ardă ca nisipul,
De și nisipul este de soare încăldiț.

49.

Mânia 'n oamenii cei buni
Se naște moartă, se topește;
In cei cumintți un ceas trăește;
In semidocti trăește luni,
Trei ani în proștii cei din gloată,
Iar în mișei viața toată.

*, Expresii populare pentru Königrätz, Piemontez, Viena.

„Vatra“.

O scenă din Tunis

Tip. „Gutenberg“.

50.

Cađi în foc, te-aruncî în apă,
 Beî venin — zeii te scapă,
 Dacă zeii ți-au venit
 Zile sub cerescul soare.
 Dar când timpul ți-a sosit,
 Tu te-atingî d'un spic, de-o floare,
 Și-ai murit.

51.

Ca să-mi împlânzesc dușmanii
 Patru lucruri am. D'aceea
 Imi mai trebuiește unul,
 Ca să-mi împlânzesc femeia.

52.

Vreaî să faci un lucru mare?
 Fă-te mic, stăi liniștit.
 Leul, ori cât e de tare,
 Când atacă elefantul
 Stă înteu pitit.

53.

Femeile și apa sunt lucru curios:
 Aă numai o tendință: s'ajungă tot mai jos.

54.

Are tot și 'n tot-d'a-una
 Omul care-î mulțumit:
 Pentru cel desculț, pămîntul
 E cu piele-acoperit.

55.

Daă zeii mult, mari daruri fac,
 Dar nu vin ca să-ți bage 'n sac.

56.

Soarele răsare roșu, și tot roșu el apune:
 Omul bun în zile rele e tot bun, ca 'n zile bune.

57.

Sunt oameni, cari de teamă că nu vor reuși,
 Nimic nu vreaă să 'nceapă și staă în nelucrare:
 Văduț-ați om vr'odată să fugă de mâncare,
 De teama că mîncarea el n'o va mistui?

58.

Ori norii-și varsă ploaia 'n mare,
 Ori dai bogatului mîncare:
 Prostia tot un nume are

G. Coșbuc.

DI ANIVERSARĂ

DE DYKENS

(URMARE)

«Alfred, să vorbim câte-va cuvinte și despre afacerea noastră, câtă vreme luăm dejunul» dișe doctorul.

«Câtă vreme luăm dejunul» dișe d-l Snitchey mecanicește, tot așa și Craggs. Amendoi păreaă că nici nu se gândesc s'asculte la cele ce se vor vorbi.

Deși Alfred nu mîncase de ajuns și era ocupat cu friptura, răspuse totuși umilit:

«Cum voești, Sir!»

«Dacă există ceva serios» dișe doctorul «în această...».

«Farsă» adăogă Alfred.

«In această farsă» continuă Ieddler «de sigur acel lucru serios este această coincidență a zilei aniversare cu ziua ta de plecare. De această di, de care sunt legate atâtea amintiri plăcute pentru noi patru, această di ne va aduce vecinic aminte de viața pe care noi am petrecut-o împreună. Dar — în urmă aceste nu sunt de vorbit aici!»

«Sunt, doctore, sunt!» dișe Alfred. «Asta mi-a spus-o inima mea. Eă părăsese astă-di casa d-voastră; eă astă-di încetez de-a mai sta sub epitropia d-tale. Noi ne despărțim ca prietini și ca rude: noi astă-di rupem o legătură, dar altă legătură mai puternică ne așteaptă în viitor» — și tînerul privi la aceste vorbe spre Marion, care ședea lângă dînsul — «o legătură atât de bogată în speranțe, cum vorbele nu o pot spune. D-ta veđi, doctore, că totuși există un grăunte de seriositate în această mare și nebunească grămadă de pulvere. Astă-di cel puțin, veđi concede, că există și ceva serios în viață!»

«Astă-di!» strigă doctorul, «Taci, te rog, taci! Ha, ha, ha! Astă-di, în cea mai nebună di a anului! Tocmai în ziua de astă-di, în locul acesta, a avut loc o luptă mare înainte cu sute de ani. Pe locul unde stăm noi acum, unde am văduț eu pe fetele mele jucând astă dimineață, unde țerancele aă cules poame pentru dejunul nostru din pomii cari nu cresc din pămînt, ci din carne și sânge omenesc — în acest loc moartea a secerat mii de oameni! In copilăria mea, imi aduc aminte, că din acest loc aă fost scoase capete țândărite de oameni și oase atât de multe încât aă umplut un cimitir. Ce grămadă de schelete omenesti la un loc! A fost o luptă mare! Și totuși n'aă știut poate nici o sută de oameni, dintre cei ce s'aă luptat, n'aă știut pentru ce și pentru cine se luptă; poate nici o sută dintre cei cari chioteaă de bucuria biruinții nu știaă de ce chiotesel Nici cinci-șeci de oameni n'aă fost mai fericiți prin pierderea ori prin câștigarea rășboiului. Nici șease oameni n'aă fost până astă-di de o părere asupra cauzelor acestui rășboi și asupra urmărilor lui. Pentru ce aă murit de sabie atăta amar de oameni? Cine-a câștigat din rășboiul purtat? Nimeni, nici regi, care aă purtat rășboiul, n'aă știut de ce-l poartă. Nimeni nu a știut ceva sigur despre asta, afară de cei ce jaleaă smulgîndu-și pîrul și plîngînd pe cei căduți în luptă. Serioasă!» dișe doctorul ridînd «serioasă, o lume ca asta!»

«Dar toate astea mie-mi par foarte serioase» dișe Alfred.

«Serioase!» dîse doctorul. «Dacă d-ta afli serioase aceste nebunii și mișelii omenestî, atunci ești un nebun, atunci du-te și te împușcă, ori fugi pe vîrfurile unui munte și fă-te sihastru!»

«Și apoi e așa de mult de atunci!» dîse Alfred.

«E mult de atunci?» intrerupse doctorul. «Știi d-ta ce a făcut lumea în timpul acesta? Ce-a progresat? În ce s'a făcut mai bună? Eă nu știu!»

«Ea a învățat cum să intenteze procesele» dîse d-l Snitchey, bîndu-și ceaiul.

«Cu toate că oamenii le fac prea cu ușurință» intrerupse Craggs.

«Și permiteți-mi, doctore» dîse d-l Snitchey «să vă spun părerea mea, deși vi-am spus-o de o mie de ori. Lumea cît timp intentează procese, saū: peste tot sistemul judiciar cuprinde ceva foarte serios, ceva real de tot, ceva ce are scop și țintă.»

Clemency Newcome se isbi acum de masă, încât toate paharele jucară zăngănind. D-l Snitchey a fost intrerupt, alt-fel desvolta poate vr'o conferență.

«Ce naiba ai?» întrebă doctorul pe Clemency.

«Prostia asta de pungă» răspunse ea. «Mă tot împiedec de ea.»

«Așa! Are scop și țintă!» continuă d-l Snitchey «un scop foarte respectabil. Dîci că viața este o comedie, o farsă? Ah, doctore viața asta cu procese și cu jurisprudență? Doctorul rise și se uită la Alfred.

«Conced, că războiul e o prostie» dîse avocatul mai departe.

«Suntem de o părere. De exemplu, aici vedem un ținut foarte frumos»—și cu furculița el făcu un gest larg arătînd câmpia—«acoperit de cete de oameni pregătiți de război. Cine sunt acești oameni? Fie-care dintre ei este un om vinovat de crima că aduce pierire și foc în țară, tocmai fiind-că a plecat în război și n'a stat acasă. Ha, ha, ha! Numai gîndul, că un om se expune de bună voe la moartea prin foc și sabie, e prostesc, e nebun, e ridicol! Trebuie să dai din umeri și să riști, cînd auzi că sunt și oameni de aceștia. Războiul e prostie. Dar acum să luăm ținutul acesta așa cum e.

Să ne închipuim ținutul ca o proprietate ereditară, să ne închipuim felurile combinațiunii de pretensiune asupra proprietății; moștenirea, dăruirea pămîntului, cumpărarea, lichidarea, ipotecarea, amanetarea, răscumpărarea etc. etc. apoi usufructul, arendarea»—și avocatul vorbea cu atîta entuziasm încât îi pocneau buzele—«să ne închipuim acum legile complicate, cari se raportă la dreptul proprietății și la dovedirea dreptului de proprietate, pe lângă multe precedente contradictorii și acte parlamentare cari țin aici; să ne închipuim apoi, mulțimea fără număr de procese verbale și procese nesfîrșite de birou și de tribunal și de curtea de Apel și de Casație: la toate aceste a dat prilej acest petec de pămînt. Acum recunoaște, doctore, că aceste lucruri sunt o oasă în pustietatea lumii. Nu sunt aceste singurele lucruri serioase ale vieții? Eă cred, dîse d-l Snitchey, aruncînd o privire asupra companionului său «eă cred, că vorbesc în numele firmei, Craggs?»

«Fără îndoială!» răspunse Craggs.

«Eă nu vrea să apăr viața în general» dîse d-l Snitchey, frecîndu-și mâinile «căci ea e plină de prostie și de ceva și mai rău. Călcarea jurămîntului, abuzul de încredere, egoismul și altele. Ei, dar noi o prețuim după vrednicie. Decî d-ta nu trebuie să ieși viața în bătae de joc. D-ta ai să joci o partidă, o grea partidă. Toți oamenii joacă contra d-tale și d-ta contra tuturor oamenilor. O, e foarte interesant lucru. Dacă vei câștiga, poți să riști, doctore, dar nici atunci prea mult. Nici atunci prea mult!»

Snitchey își legăna capul, mulțumit, și-și închisese un ochi.

«Alfred» dîse doctorul «ce dîci tu la toate acestea?»

«Eă dîc, că cea mai mare plăcere ce mi-ai face-o mie și poate și d-tale—ar fi, sir Ieddler, să încerc să uiți cîmpul acesta de luptă și să privești mai cu drag cîmpul de luptă al vieții, care e luminat de soare așa de frumos în fie-care dî!»

«Ei, aici nu-ți dau dreptate, sir Alfred» dîse avocatul. «Luptătorii în lupta vieții sunt foarte violenți și amăriți unul pe altul. Sunt lovituri grele, atacuri fără veste și pe din dos—scurt spus, e o poveste a dracului, lupta asta!»

«Eă cred, d-le Snitchey» dîse Alfred «că în viața aă loc lupte tăcute și biruințe tăcute, lupte ascunse în sufletele noastre, jertfire de sine și fapte nobile pline de eroism—chiar și în aparenta lor nulitate. Sunt lupte mari și grele de purtat, și fiind-că nimeni nu le vede, ele nu sunt scrise în nici o cronică pămîntească. Sunt fapte, cari se petrec dîlnic în colțurile retrase, în bordee, în inimi omenestî—dintre aceste fapte chiar una singură poate să împace cu viața pe cel mai aspru critic al ei, îl poate învăța să se încreadă și să spereze în viață, deși jumătate dintre oameni sunt în continuu război și a patra parte în continue procese!»

Amîndouă fetele ascultaă cu atențiune încordată vorbele lui Alfred.

«Bine, Alfred! Eă sunt prea bătrîn, ca să mai fiu convertit de d-l Snitchey ori de soră-mea Marta, care a avut și ea—cum dîce—examenul ei în viață și ține la păreriile sale cu atîta îndărătnicie și necuminție, încât eă n'o pot suferi și nu vrea să o mai ved. Eă am crescut de mic pe acest cîmp de luptă, și gîndurile mi-aă fost tot-d'a-una ațintite la istoria acestei lupte. Eă sunt de șeaze-deci de ani și am vedut că lumea creștină, cu D-deu știe câte mame vrednice și fete bine crescute, ca ale mele, aă început să prostescă de odată și să se arunce în luptă nebună. Acele contradicții le aflăm pretutindeni. Trebuie ori să plîngi ori să riști de inconsecințele lumii. Eă mai bine rid!»

Britain, care asculta cu gura căscată pe fie-care vorbitor, păru de odată că aproba întru toate părerea doctorului și ca dovadă încep să ridă. Fața lui însă rămase atît de indiferentă, încât domni de la masă, speriați de urîtenia risului, se întoarseră spre el dar nu putură nici măcar să bînuiască pe făptuitor.

Nimeni nu știa cine a ris, afară de Clemency Newcome, care sta lângă Britain, așteptînd porunci. Ea îl lovi puternic cu cotul și îl întrebă, cu un șoptit dojenitor, de ce rîde?

«Nu rid de tine!» răspunse Britain.

«Da de cine?»

«De nebunia omenirii! Asta e gluma!» Clemency își făcu cruce. «Maică, între avocații aceștia el să prosteste pe dî ce merge;» și lovi din nou pe Britain cu cotul. «Ce naiba, nu știu unde ești? Te apucă risul aici?»

«Eă nu știu nimic!» răspunse Britain, cu ochii în vîzduh și cu fața nemîșcată. «Nu-mi pasă de nimic. Nu cred nimic. Nu vrea nimic!»

Deși era cam exagerate cuvintele lui Britain, căci le vorbea într'un atac de melancolie, totuși ele descriaă starea sa sufletească foarte bine. Benjamin Britain—micul Britain din Marea-Britanie—era un zăpăcit. Sărmanul de el audea zilnic discuții filosofice și zilnic asculta argumentele doctorului, că viața e în cel mai bun caz o greșeală a naturii și o absurditate. Ast-fel Britain ajunsese să aibă noțiuni atît de zăpăcite și de contra-

dictorii, încât în capul lui era un haos, și adevărul zăcea adinc într-o prăpastie.

«Alfred»mise doctorul în urmă «astă-ți ești încetez de a mai fi epitropul tău. Cu cunoștințele pe cari le-ai primit în școala de aici și cu studiile făcute în Londra, tu pleci astă-ți în lume. Ești un medic simplu de la țară te-am învățat cât am știut. Reposatul tată-tău mi te-a dat mie, să-ți port grija. Acum ești majoren și pleci. În cei trei ani, cari îți vei petrece pe la universități străine studiind medicina, tu ne vei uita. Doamne! În șase luni tu ne vei fi uitat!»

«Dacă voiu face eu aceasta—dar d-ta mă cunoști și o știi mai bine! De ce să discut cu d-ta?»mise Alfred mișcat.

«Eu nu știu; de unde să știu?»mise doctorul. «Tu, Marion, poate să știi?»

Marion se juca distrată cu ceașca de ceai. Ea par'că voia să dică — dar n'a dis — că ei puțin îi pasă dacă Alfred îi v'a uita ori nu. Grace alipi obraji înfloriți ai surorii sale de obraji săi și zimbi.

«Eu cred, că am fost un administrator destul de conștiincios al averii tale»mise doctorul către Alfred. »Cu toate acestea vrea să fac formalitățile obicnuite și se depun slujba mea în mod oficios. Aici sunt prietini noștri, d-nii Snitchey și Craggs, cu un pachet întreg de hârtii, de conturi, socoteli și documente, cari dovedesc cum ți-am administrat averea (aș fi vrut să fie mai mare averea ta, dar tu ai să devii om însemnat și o vei înmulți) și după prostul obicei, socotelile aceste trebuiesc subscrise, sigilate și predate.»

«Ca să aibă putere de lege, precum prescrie legislațiunea»mise d-l Snitchey grav, în vreme ce-și dădă ceașca la o parte și scoase hârtiile, pe cari companionul său Craggs le înșiră pe masă. «Și fiind-că eu, Craggs și d-ta, doctore, am fost epitropii, vom lua ca martori pe amândouă servitorii d-tale, doctore. — Știi ceti, d-na Newcome?»

«Eu nu sunt măritată, Sir»răspunse Clemency Newcome.

«A, mă rog de iertare! Asta o cred»mise avocatul aruncând o privire asupra făpturii pocite a Clementinei. «Știi să citești?»

«Puțin!»răspunse Clemency.

«Cartea de rugăciuni, nu-i așa?»mise avocatul.

«Nu»răspunse Clemency. «E prea greu. Eu cetesc numai degetarul.»

«Degetarul? Cum? întrebă Snitchey. «Ce naiba e asta?»

Clemency se închină și adăogă:

«Degetarul și strecurătoarea de ceai.»

«Femeea asta e nebună!»mise Snitchey.

Toți au rîs. Grace se amestecă acum în vorbă, explicând că cele două obiecte de sub întrebare au un motto săpat în metal, și ast-fel ele formează biblioteca de buzunar a Clementinei.

«Așa!»mise Snitchey. «Da, da! Acum înțeleg. Ha, ha, credeam că e nebună. Are și aerul de-a fi!» adăogă el dând din cap. «Și ce e scris pe degetar, d-nă Newcome?»

«Eu nu sunt măritată, sir», observă Clemency.

«Ei, la naiba. Ce e scris pe degetar, Newcome?»

Înainte de-a răspunde întrebării, Newcome a început să caute degetarul. Își deschise un buzunar și căută multă vreme în nesfârșita adincime a buzunarului, bă-

gând mâna până în cot. Degetarul nu era. Căută în cela-l'alt buzunar, multă vreme, multă; în urmă deschise cu amândouă mâinile buzunarul și se uită înăuntru, apoi zimbi, căci a zărit degetarul sclipind ca o perlă pe fundul mării. Acum a început să scoată toate piedecile din calea degetarului, arătând ast-fel averea ei mobilă. Scoase înainte o batistă murdară și o dădă lui Britain în mână, scoase apoi un muc de luminare de ceară, un măr roșu, câte-va coji de portocală, un ban de aramă pe care l'a găsit și-l ținea de noroc, o cheie, o pereche de foarfeci cu mânerle învelite cu pânură, o bucată de pesmet, o mână plină de mărgelile, o cutie cu ace, câte-ve gheme mici de ață neagră, câte-va chibrite, altă bucată de pesmet—toate le scotea cu mult tact și le da lui Britain să le ție. Și cum își da silința, să apuce și să țină în loc buzunarul (căci era un buzunar cât o traistă și atârna legănându-se în dreapta și în stânga) ea sta plecată și luase o poziție care după toate probabilitățile da de rușine legile anatomiei și sta în flagrantă contradicție cu legea centrului de gravitate a corpului. În această poziție ea părea însă foarte acasă și se afirma pe deplin. În urmă ea veselă puse degetarul în deget și lovi cu el în strecurătoarea de ceai. Trebuie să spunem, că literatura acestor două obiecte, în urma multei și deseîntrebuințări, era aproape de disparițiune.

«Acesta e deci degetarul?»mise Snitchey. «Și ce spune degetarul?»

«El spune»mise Clemency și începă să silabizeze încet inscripțiunea: «Ui-tă-și-iar-tă!»

«Adică: uită și ărtă! Frumos!»mise rîdînd Snitchey. «Admirabil!»mise Craggs. «Dovedește multă cunoștință de oameni»mise Snitchey. «Și o practică a vieții»mise Craggs.

«Ei, și străcurătoarea ce spune?»întrebă Snitchey.

«Strecurătoarea spune: Fă-oa-me-ni-lor-ce-vrei-să-țifa-că-și-ei-ți-e»

«Adecă: fă oamenilor ceva, ca ei să nu-ți facă ție nimic?»întrebă Craggs în batjocură.

«Nu pricep. Nu știu»răspunse Clemency. «Eu nu sunt avocat.»

Snitchey să întoarse repede, ca omul căruia îi s'a dat un răspuns atîngător, și ceru cerneală.

«D-le Britain, puțină cerneală!»Indată subscriem și sigilăm; alt-fel poșta are să sosească înainte de ce-om isprăvi!»

Dacă vom judeca după exterior, era foarte cu puțință ca poșta să sosească înainte de ce-ar fi adus Britain cerneala, căci el sta nemișcat acolo și dus pe gânduri.

El cumpănea în cap argumentele doctorului contra advocaților, și ale advocaților contra doctorului, apoi ale clienților contra amîndoror advocaților, în urmă făcea slabe încercări să aducă degetarul și strecurătoarea de ceai în combinație cu v'r'un sistem filosofic cunoscut lui, scurt spus el își bătea capul cu teorii și sisteme. Dar Clemency — care era geniul cel bun al lui Britain, deși el avea o părere foarte rea de inteligența ei, fiind-că ea nu se ocupa cu speculațiuni abstracte — aduse într'aceea cerneala și făcu lui Britain un serviciu, anume: cu o lovitură puternică de cot îl deșteptă din contemplările lui.

(Va urma).

E. FLORESCU

„Vatra“.

Fete venetiane

Tip. „Gutenberg“.

SNOAVE

Să nu picî.—Se hotărîse să se ducă într-o seară la teatru Smuli cu nevasta și cu Smil copilul lor. Pe drum ce socoteală face Smuli?

— Știi ci, balabusta, dice el, tu și iu o să mergem acolo lungă ușă ca dacă este o prujurare așa cu o foc su fugim iuti, da pi Smil să punem sus acolo că nu'i scump și el este o cupil.

— Bine Smuli, a răspuns balabusta.

Și așa au făcut.

După ce s'a isprăvit un act iaca Smil de sus: cu glas pițigălat:

— Tată!...

— Ci?

— Undi ești?

Își găsisse puil de ovrei loc tocmai d'asupra lui tată-său și a măs-i de nu'i vedea.

— Aici, răspunse tat-său.

— Ci faci?

— Bine, da tu ci faci?

— Mu uit acolo, undi joacă ală.

Tat-său în vremea asta își întinse gâtul să vadă unde e fiu-său și vede pe Smil care se uita să'i vadă, întins mult peste ferul de sus. Atunci Smuli strigă la el inte:

— Veți Smil să nu picî la noi, că'i mai scump aici.

N'o să veți...—Se duce țiganul o-dată să se spovedească pentru că venea Crăciunul, și când venea Crăciunul se mai spovedea să se mai scape de ale păcate ce le făcuse.

Dar se vede că de data asta se trecuse țiganul de tot cu păcatele, că popa supărat de tot, îi dișe:

— Aoleo, haramino, tu n'o să veți fața lui Christos.

— Ei păi că par'că el o s'o vada p'a mea, daca n'oi vedea-o io p'a lui, 'ndec!...

Nevasta și vaca.—Îi moare unui Român nevasta cu care trăise ani mulți, și trăise bine, că la ei ceartă ori neînțelegere nu se pomenea nici când.

A plâns-o Românul, o di două, a vorbit cu unu cu altul de ea iaca așa o di două, și după aia a lăsat-o să se odihnească, și-a vădut de treburi ca omul.

Nu trece mult după ce-i murise nevasta și iacă 'i se îmbolnăvește o vacă ce avea, o vacă bună, lăptoasă, de 'și ținea casa cu ea, și după ce se bolnăvește și bolește ce bolește moare și ea.

Ce vaiete și ce tânguirî gândești că a fost pe Român?... la toți se plângea, și la toți o lăuda și nu se putea mângăia de loc de loc, că trecuse o săptămână... două... și el tot de ea vorbea și după ea se văicărea într'una.

Intr'o di il ia popa satului de o parte și'i dișe:

— Bine, fiule, nu ție ție rușine, îți muri nevasta, dișeși ce dișeși o di două și sfârșiși, și ție-a fost tovarășe bună și cinstită o viață de ani aproape; și acum când îți muri vaca plângi și te olicărești de sunt două săptămâni, de se miră toți sătenii și rid de tine!

— Ce să nu plâng sfînția ta, și să nu mă vait, că de când m'a murit nevasta vr'o șapte inși au venit să'mi dea altele, dar vacă a venit vre-unul gândești să'mi dea?

Grecii la pușcărie.—Ce-or fi făcut două Greci o dată nu știu, dar știu că'i duseră între pușci la judecată, și după ce îi judecară, îi băgară în «dubă» și'i duseră frumos la pușcărie.

Ajungend ei acolo, îi poftiră să se dea jos din «dubă», i dădură în seama cui era mai mare acolo, și ăla îi

dădu pe mâna paznicului închisorii, care îi călăuzi până la odaia unde erau să'și facă osânda la un loc amândoi și cu alții împreună.

La ușa odăii Grecii care de care mai cum trebuie. Se poșteau unul pe altul să intre înainte.

Unu:

— Oriște, oriște chirie Alkibiadiș... intra!

Alălalt:

— Vai de mine, oriște dimiavoștra intii!...

Dar paznicul de colo care n'avea vreme să stea locului, se resti o dată la ei:

— Ia ascultă, mă, or Restea, or Hristea, dar intrați unu, că vă dați dracului, eă n'am vreme să stați cu voi aci!

Și d'atunci ci-că a rămas vorba: se poftesc ca grecii la pușcărie.

D. STĂNCESCU

FEL DE FEL

VARIETAȚI

Cele mai vechi școli în București. Cea mai veche școală românească în București era școala de la sfântul Gheorghe vechi, școala numită a mitropoliei, căci biserica sf. Gheorghe vechi a fost mitropolia țării în vremurile trecute. La aceea școală erau dascăli slavoni, greci și români. După ce Constantin Brâncoveanu a zidit o biserică pe dealul viilor sale (ați mitropolia) a mutat școala de la sfântul Gheorghe la mănăstirea Antim, aproape de biserică cea de curând zidită. În această școală au învățat toți descendenții familiilor Brâncoveanu, Ghica, Văcărescu, Cantacuzino, Racovița, Filipescu, Brezoianu, Cocorăscu etc. Unul dintre cei mai buni dascăli români ai acestei școli a fost dascălul Gheorghe, un român bun și cu multă carte. Acest Gheorghe a ajuns în urmă Mitropolit, la stăruința elevului său Grigorie Ghica Vodă. La 1831 Mitropolitul Grigore (ca mitropolit nu s'a mai numit Gheorghe) refuzând să subteriese regulamentul organic, Rușii l-au exilat în Rusia unde a stat mai multă vreme.

O altă școală veche era la biserică Doamna Bălașa, care era un fel de seminar teologic, căci aici se învăța tipicul și psaltichia. Pe lângă această școală, mai era alta în strada Brezoianu. Aceste două școli însă nu erau prea cercetate de fiii de boeri români, căci erau prea internaționale și profesorii mai toți erau greci. Cu timpul însă eforii școlii, ca Grigorie Brâncoveanu, Barbu Văcărescu, Stirbeiu, Drăgănescu, Slătineanu, Câmpineanu, Ștefan Bălăceanu, Grigorie Grădișteanu au lucrat din rușineri pentru ca școala să fie românească națională. Astfel după multe silințe, amândouă școlile, cea de la Doamna Bălașa și cea din strada Brezoianu, se contopesc și sa organizează o școală la sfântul Sava.

Școala sfântului Sava a fost pusă la început sub direcțiunea profesorului I. Giuvara. Pentru ca școala să ia avânt românesc și național, eforii au adus din Transilvania pe Gheorghe Lazăr, ca profesor de limba latină și de cea română. Lazăr și-a adus profesorii noi, pe Gheorghe Pop, Ion Poenaru, Eufrosin Poteca, G. Hill, pentru științe și limbele franceză și germană, pe Ionide arhimandritul pentru religie și pe Pitagoras pentru greacă. Lazăr a început se predea filosofie și matematici înalte, așa că școala lui luă nume de academie. Eliade Rădulescu, elevul lui Lazăr, a fost un profesor foarte activ al acestei școli. Eforia a înzestrat școala cu averi mari, cu subvenții și proprietăți la Glavacioc, Călugăreni etc.

Cedrii Libanului, cari sunt pomeniți în biblie că existau pe timpul regelui Solomon, sunt fără îndoială cei mai interesanți arbori ai lumii. Astăzi sunt numai șapte cedri; pe timpul lui Hiram, regele Tirului, întreg muntele Liban era acoperit cu cedri. Hiram a dat lui David lemne de cedru pentru construirea palatului din Ierusalim. În anul 1550 călătorul Ballon a găsit pe Liban 28 de cedri, Schultz în 1755 a găsit însă numai 20, Richardson la 1818 a găsit numai șapte, ultimii cedri ai lumii. Lamartine, care a călătorit prin Siria și Palestina, descrie cedrii astfel: «Acești copaci sunt cele mai faimoase monumente naturale ale pământului. Arabii cred, că cedrii trăesc vecinic, și numai mâna omenească îi poate nimici. Acești uriași copaci— a căroră etate poate să fie de 4000 de ani— cresc pe piscurile Libanului, acolo unde încetează orî care altă vegetațiune. Ei au perit încetul cu încetul, s'au stins. Dacă ar putea ei să vorbească, de câte imperii dispărute, de câte popoare și de câte religii ne-ar vorbi.» Arabii și chiar Turcii—cari nu prea au respect de relicui— venerază cedrii și nu-i ating nici cu un fel de unealtă tăietoare. Sunt legende între ei, cari vorbesc de mari nefericiri întâmplătoare unor oameni care au tăiat cedri. Bătrânii cedrii au o înălțime de 20 până la 30 metri și o grosime de 10—13 metri. Tulpinele lor sunt pline de inscripțiuni de ale călătorilor din toate țările.

Stă pe loc! Humboldt discuta odată cu un preot despre învîrtirea pământului.

— Prostii! dicea popa. Pământul stă pe loc și soarele să învîrtește. Iacă tot.

— Nu, părinte, e dimpotrivă.

— Mie-mi spu? Și apoi mă rog, nu spune și biblia că soarele să învîrtește: Nu știi, că Isus Navi, când a intrat în Palestina, a rugat pe D-zeu să oprească soarele în loc, ca ast-fel să fie două zile una după alta? Ei, cum ar spune biblia, că soarele s'a oprit?

— Așa e! Eu nu zic, că soarele nu s'a învîrtit, și că D-zeu într'adevăr a oprit soarele în loc la rugarea lui Navi.

— Ei vedî? dicea popa triumfător.

— Da! Dar asta e dovadă pentru mine! răspunse Humboldt. Nicăiri în biblie nu se spune că D-zeu a pornit soarele iarăși înainte. S'a oprit în loc odată și de atunci a rămas în loc.

In focul pocăinții. Era în postul mare. Țăranii se spovedeau ca de obicei.

Un țăran își înșira păcatele.

— Apoi, de părinte, de furat nu-i vorbă! Dar uite ce-î, am furat și de la Sfinția Ta...

— Și ce-ai furat anume, fiule? întrebă popa.

— Fân, Sfinția Ta.

Țăranii nu aveau fân; iarna a fost lungă. Popa avé destul.

— Rău, fiule. Dar îți pare rău de ce-ai făcut?

— Rău, părinte.

— Și făgăduiești că n'ai să mai faci?

— Iacă, făgăduiesc. Părinte.

Popa începe să-i citească deslegările, țăranul tăcea sub patrahil. De-odată popii îi veni ceva în minte.

— Dar bine, fiule, cât fân mi-ai furat?

— Opt copețe mari, Părinte.

— Dar când focul lui D-zeu?

— Când? Patru alaltă-seară și două aseară, și dacă om trăi și ne-o ajuta D-zeu două am de gând să le fur de seară.

Perfecțiunea creaturilor. Poetul englez Pope era mic și ghebos, urit de se țineau copiii pe stradă după el. Într-o sârbătoare se duse la biserică. Preotul a predicat despre perfecțiunea creaturilor și a spus, că tot ce-a făcut Dumnezeu e perfect făcut.

Eșind lumea din biserică, Pope se apropie de preot.

— Uită-te, Părinte, la mine, și spune-mi cum m'a făcut Dumnezeu?

Preotul se uită la el, apoi dîse:

— De, fiule. Dacă Dumnezeu a voit să facă un ghebos, te-a făcut perfect!

Cum să știu oamenii ajuta. La curtea din Viena erau doi preoți predicatori, unul dintre ei era renumitul Abraham a Santa Clara.

Ei predicau pe rînd. Odată Abraham, glumeț cum era și om cu mult duh, vrea să-și bată joc de colegul său, să-l aducă într-o încercătură. Abraham nu-și pregătea nici odată predica, el vorbea ex abrupto. Colegul său însă era greu la cap, își compunea predica și o învăța pe din afară cu multă greutate. Se pregătește și de astă dată preotul. Abraham îi găsește manuscriptul, îl citește și—cum avea memorie fenomenală—dintr-o dată învață predica.

Vine sârbătoarea. Rîndul nu era a lui Abraham, el însă să roagă de colegul său să-i dea voie se predice și el. Colegul se învoeste. Abraham, ca oaspe, se sue la amvon și începe să predice. Colegul său făcea fețe ascultându-l: era predica lui.

Vine acum rîndul bietului păcălit să predice. Ce să spună? El nu era în stare să improvizeze nici de ce vorbe. De-odată îi veni o idee.

— Iubit popor! Părintele Abraham a spus o predică atât de frumoasă, în cât nu ne-am săturat ascultând-o. E atât de admirabilă, în cât eu nu mă pot răbda să nu vi-o spun a doua oară!

Și el spune a doua oară predica; lumea s'a mirat, ce-î drept, dar situațiunea popei era salvată.

DE ALE CASEI

Contra ruginii. Ca să ferim de rugină obiectele de fier, uneltele, cuțitele, furculițele etc. procedăm așa: topim, $\frac{1}{2}$ chilo untură la un loc cu o bucată de rășină de mărimea unui ou de găină. Când vor fi topite, luăm din această unsoare pe un petec de postav și spălăm suprafața obiectelor. Unsoarea rămâne pe obiecte: rășina împiedecă formarea de acide, iar untura ferește ferul de aer și de umezeală. Pentru uneltele agricole d. e. mașini etc. e bună o unsoare de asfalt topit în benzină sau în terpenin. Asfaltul se disolvă și în petroleu, dar mai încet.

Contra gândacilor de bucătărie, negrii și roșii (așa numiți «ruși» sau «svabi») avem un mijloc ieftin și ne primejdios: luăm două părți de borax pulverizat și le amestecăm cu o parte de făină și altă parte de zahăr pulverizat. Acestea le amestecăm bine și le punem pe o hârtie sau pe o farfurie în locul unde au culcușul acești gândaci sau pe unde umblă ei mai des.

Conservarea ghiței în cantități mici se face astfel: Punem ghița într-o farfurie adincă, se acopere cu altă farfurie și se pune așa între perne moi. Cu cât va fi mai bine înăbușită sub perne, ca atât ghița se conservă mai bine.

ILUSTRĂȚIILE

Tulia trece peste cadavrul tatălui său. O scenă din istoria Romei. Regele Tarquiniu Priscu e ucis în for de ginerele său Tarquiniu Superbul. Cadavrul e aruncat în stradă. Tulia, una dintre cele mai monstruoase femei ale istoriei, pleacă la for și trece cu carul peste cadavrul tatălui său. Ea ura pe tatăl său, fiind-că nu murea mai iute, ca să ajungă bărbatu-său rege. Scena criminală a Tuliei a îngrozit lumea care s'adunase pe stradă, atrasă de vuetul carului și de țipetele epilepticeii femei din car. Bătrânii o blastemă, femeile își acoper ochii ca să nu vadă atâta urgie. Soldații sar să oprească pe Tulia, n'au putut-o însă opri.— Tabloul e de E. Hildebrandt.

Răsbunarea rivalului. E o cununie. Preotul tocmai binecuvinta perechea cununată, când intră în biserică rivalul și dușmanul de moarte al ginerelui, urmat de doi gendarmi. Mirele, vr'un vinovat politic, e denunțat autorităților tocmai în ziua aceasta, și gendarmii vin să-l ia din biserică de lângă mireasă.

O scenă din Tunis. Doi călăreți din Tunis, urmăriți de soldații francezi. Un cal a căzut și călărețul s'a prăpăstuit, al doilea călăreț se ține în șea, dar îl ajung din urmă gloanțele soldaților.

Fete venețiene. Tabloul de A. Echtler. Porumbeii în Veneția sunt atât de mulți, încât toate stradele sunt pline de ei. În acest tablou, fetele se joacă cu porumbeii, cari vin familiar să li se pună pe brațe și în poală.

Cântecul sclavei. Scenă din Roma veche. La umbra pomilor nobilele fete ascultă cântecul sclavei africane, ca să omoare vremea. Tabloul de H. Siemiradzky.

Intoarcerea marinarului. El a plecat de mult de acasă. Acum corabia s'a întors ear în port. Marinarul cu o luntre pleacă la malul mării unde are și el bordeiul său și o nevastă.

Un model îndărătnic. Pictorul a schițat multe tipuri de copii; a găsit însă unul foarte caracteristic. Dar tocmai acest copil nu voia — nici ținut cu puterea — să stea model. Ce-l'alți copii s'au împrietinit cu pictorul, micul îndărătnic însă nu voește nici să se apropie de pictor. De geaba acesta îi dă mere, ca să-l imbune, de geaba doi copii mai mari îl țin în loc. Tabloul de L. Knaus.

GHICITORI

1.

Cu **o** sunt șoarece, să știi!Cu **a** sunt briciu, te taiu pe loc,Cu **i** îmi bat de tine joc

Când nu mă poți ghici.

2.

Am fost un înțelept vestit

Al Greciei odată.

De-mi schimbă pe **o** în **a** devin

Odae mobilată.

3.

Fierarii toți mă știu.

De-mi tai un cap eu sunt o parte

A capului, și mai departe

De-mi tai un cap eu pot să fiu

O patimă urită foarte.

ACROSTIH *)

- A • Un împărat
- R • Un verb în imperfect
- E • Obiect de lemn
- L • Un pronume
- I • O armă

*) Acrostihul din N-rul trecut fiind prea dificil, l'am simplificat în modul acesta

În locul punctelor se vor pune litere, ca să iasă cuvinte cu înțelesul dat. Literile inițiale și cele din urmă citite de sus în jos dau porecelele a două domni vestiți ai Românilor.

Cine dintre *abonații noștri* va trimite până la 10 Iunie, deslegarea exactă a acestor 3 ghicitori, ia parte prin tragere la sorți la câștigul a unei sau două cărți literare ori care le va dori pe preț de 4 lei.

Deslegarea ghicitorilor din No. 9.

Nr. 1. Acrostihul e pus din nou la concurs. No. 2. Mor | dor, nor, cor. No. 3. Faptele nu oala cu laptele.

Toaletă de vară

Foile se confecționează din crep de culoare verde deschis și sunt croite în formă de *demi cloche*. În partea de jos au un tiv lat de stofă numită *crinoline*, care servește pentru a le susține. Sus — la betelie, — se termină cu două rădicături bufantate de tafă verde cu puncte rose, cari sunt fixate de corsagiū cu câte o cataramă de sidex multicolor. Aceste rădicături bufantate — *paniers* — se termină în față în capete lungi ascuțite, formând valuri până jos. Basca corsagiului este ascuțită în față, iar în spate rotundă. Corsagiul se confecționează din crep la fel cu al foilor; sus, e garnit cu o draperie din tafă cu puncte, fiind reținută pe umăr cu bretele din panglică brodată și din care cade un volan tot din aceeași stofă, peste bufantele mânecelor, cari, sunt terminate cu manșete de aceeași stofă cu a taliei.

Garnitura taliei, în față, în partea de sus este încrețită și se termină jos cu o cataramă la fel cu cele-lalte. În spate se repetă întocmai garnitura din față.

Pălăria, format mic, se face din moir antic la fel cu rochia. Garnitura e o egretă și o fundă rosă, iar în față un mic buquet de resuri. Umbrela e de culoare verde ca și rochia și cu un bogat volan de aceeași culoare, căptușala însă e de tafă rosă. Mănușile e de piele de Suedia, culoare naturală.

C. A.